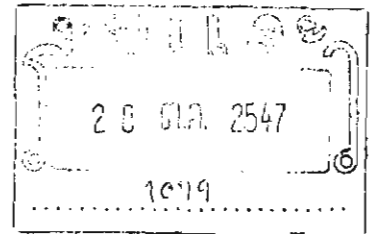


รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์



โครงการ

การศึกษาฟื้นฟูและพัฒนาไถ่พันธุ์พื้นเมืองให้เป็นธุรกิจชุมชน
บ้านทุ่งก่อ ตำบลทุ่งก่อ กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย

ทีมวิจัยชุมชน

1. นายอุดม	มณีจันทร์สุข	หัวหน้าโครงการ
2. นายจำนงค์	มณีจันทร์สุข	ทีมวิจัย
3. นายดวงศิลป์	วันลี	ทีมวิจัย
4. นายถนอม	มณีจันทร์สุข	ทีมวิจัย
5. นายประเสริฐ	จอมสวรรค์	ทีมวิจัย
6. นายอุทัย	ธรรมจักร	ทีมวิจัย
7. นายณรงค์พันธ์	จุนลัมภ์	ทีมวิจัย
8. นางสาวผ่องพรรณ	วงศ์จันทร์เขียว	นักวิจัยพี่เลี้ยง

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.ภาค)

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : การฟื้นฟูและพัฒนาโกดังพื้นเมืองให้เป็นธุรกิจชุมชนบ้านทุ่งก่อ ตำบลทุ่งก่อ
อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย

ชื่อผู้เขียน : นางสาวผ่องพรรณ วงศ์จันทร์เขียว

การศึกษากการฟื้นฟูและพัฒนาโกดังพื้นเมืองให้เป็นธุรกิจชุมชนบ้านทุ่งก่อ ตำบลทุ่งก่อ อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงรายในด้านการจัดระบบข้อมูลตลาดและการตลาดของโกดังพื้นเมือง ด้านการพัฒนาทักษะและขีดความสามารถของสมาชิกในกลุ่ม ได้แก่ ด้านความรู้ เทคนิคการบริหารจัดการกลุ่ม การระดมความคิดการเลี้ยงโกดังพื้นเมืองและด้านการพัฒนาปรับปรุงการผลิตที่คุ้มทุนและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดโกดังพื้นเมืองในเชิงธุรกิจชุมชน และแหล่งข้อมูลมาจากพื้นงานวิจัย ประกอบไปด้วย ข้อมูลด้านการดำรงชีวิต ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน โดยวิธีการสัมภาษณ์คนในชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ รวมทั้งการดำเนินการทดลองการเลี้ยงโกดังพื้นเมืองแบบปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน

ผลการศึกษาริยพบว่ กระบวนการต่าง ๆ ในการเลี้ยงโกดังมีการวิเคราะห์ตลาด และมีการวางแผน มีการวางแผนเป้าหมายกันศึกษาศักยภาพของ ชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรทุน แรงงาน ที่สามารถทำให้การทำงานนั้นขับเคลื่อนตลอดมาในการทำงาน ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดของการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. สักยภาพในการดำเนินธุรกิจชุมชนควรมีผู้นำแบบไม่เป็นทางการที่ไปเรียนรู้ไปรู้ มีความมุ่งมั่นะ อดทน มีการะของผู้นำค่อนข้างสูง และกล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ และศักยภาพทางพื้นที่ในการทำการเกษตร ที่นำทรัพยากรที่เหลือใช้มาใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า เช่น ข้าวโพด ผัก สมุนไพรต่าง ๆ

2. การลงทุนควรมีทรัพยากรที่เพียงพอ ได้แก่ โกดังพื้นเมือง อาหารไก่ ยา สมุนไพรงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ สมาชิกกลุ่มต้องมีการลงทุนในส่วนต่าง ๆ ต้องมีโกดังพื้นเมืองที่แข็งแรง

3. ด้านการดำเนินงาน สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่จะยอมรับกันและรวมตัวกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ช่วยเหลือดูแลกันและกันเป็นอย่างดี ที่ต้องการแก้ไขปัญหาด้านการทำมาหากิน และ

เศรษฐกิจใน ครอบครัวและชุมชน เนื่องจากในชุมชนมีไก่พันธุ์พื้นบ้านที่ตรงกับความต้องการของ ตลาดจาก การดำเนินงานทำให้สมาชิกได้รับการพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.1 การคัดเลือกสายพันธุ์ ต้องไม่เลือกพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์ที่มีสายเลือดชิดกัน จะต้อง มีอายุ 6 เดือนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 3 ปี

3.2 การผสมพันธุ์แบบปล่อยตามธรรมชาติ ต้นทุนจะถูกแต่ไม่สามารถควบคุม คุณภาพของไก่ได้ดังนั้นทางสมาชิกจึงต้องสร้างโรงเรือนสำหรับการผสมพันธุ์ แต่การจะนำ พ่อพันธุ์นั้นมาผสม ต้องตัดเคียวไก่พ่อพันธุ์เสียก่อนเพราะเวลาไก่ผสมพันธุ์จะทำให้ไก่ตัวเมียเกิด บาดแผล

3.3 การฟักไข่มีอยู่ 2 วิธี คือ การฟักตามธรรมชาติและฟักด้วยตู้ฟักไข่ การฟักตาม ธรรมชาติ คือ ปล่อยให้แม่ไก่ฟักไข่ของมันเอง วิธีนี้ประหยัดแต่ใช้เวลานานน้อยกว่า แต่ทางสมาชิก กลุ่มได้นำองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมมารวมกับองค์ความรู้ใหม่ คือ ต้องการย่น และเป็นการเพิ่มผลผลิต โดยวิธีการนำไข่มาฟักในตู้ฟัก

3.4 อาหารไก่นอกจากการนำสิ่งที่เหลือใช้หาได้ง่ายและราคาถูกในชุมชนมาทำเป็น อาหารไก่ที่มีคุณภาพเทียบเท่ากับอาหารสำเร็จรูปในท้องตลาดแล้วยังได้นำเอาพืชสมุนไพรที่มีใน ท้องถิ่น มาผสมกับอาหาร ที่สามารถลดต้นทุนและทั้งยังทำให้ไก่มีสุขภาพที่แข็งแรง ด้านทานโรค

สรุปได้ว่ากระบวนการดำเนินงานของโครงการทำให้สมาชิกในชุมชนได้รับการพัฒนา ขีดความสามารถในการบริหารจัดการในเชิงธุรกิจได้วิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมมาประยุกต์ ใช้ร่วมกับองค์ความรู้ใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้พัฒนาระบบการทำงานร่วมกันที่ดีมีคุณภาพ อันจะส่งผลที่ยั่งยืนต่อชุมชนให้มีความเข้มแข็งสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ด้วยชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาการฟื้นฟูและพัฒนา ไร่พันธุ์พื้นเมืองให้เป็นธุรกิจชุมชนบ้านทุ่งก่อ ตำบลทุ่งก่อ อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลือจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว. ภาค)

ขอขอบคุณกลุ่มสมาชิกทีมวิจัยทุกคน ชุมชนบ้านทุ่งก่อ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ให้อุณหภูมิในการให้ข้อมูลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและกัน

ขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว. ภาค) ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานการวิจัย การประสานงาน และทำให้งานนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี กลุ่มสมาชิกทีมวิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

นายอุดม มณีจันทร์สุข

นางสาวผ่องพรรณ วงศ์จันทร์เพียว

และคณะ

กันยายน 2547

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	2
1.3 โจทย์วิจัย	2
1.4 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	2
บทที่ 2 วิธีการวิจัย	
2.1 ขอบเขตของการวิจัย	7
2.2 พื้นที่	7
2.3 กลุ่มเป้าหมายหรือแหล่งข้อมูล	7
2.4 เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	7
2.5 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล	8
2.6 ขั้นตอนการดำเนินการ	9
บทที่ 3 ข้อมูลพื้นฐานชุมชน	
3.1 ประวัติความเป็นมา	17
3.2 ที่ตั้ง – อาณาเขต	17
3.3 ประชากร	18
3.4 การปกครองตำบลทุ่งก่อ	18
3.5 การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน	19
3.6 การคมนาคม	19
3.7 ระบบสาธารณูปโภค	19
3.8 สภาพเศรษฐกิจ	20
3.9 ประเพณี วัฒนธรรม	20
3.10 ทรัพยากรธรรมชาติ	20

สารบัญ

หน้า

บทที่ 3 (ต่อ)

3.11 แหล่งท่องเที่ยว	21
3.12 ปัญหาของชุมชน	21

บทที่ 4 ข้อมูลกลุ่มเลี้ยงไก่บ้านทุ่งก่อ

4.1 ประวัติความเป็นมา	23
4.2 การบริหารจัดการกลุ่ม	24
4.3 กฎระเบียบของกลุ่มผู้เลี้ยงไก่	25
4.4 จุดดีและจุดด้อยของกลุ่มผู้เลี้ยงไก่	27
4.5 การผลิตและการตลาดของกลุ่ม	28
4.6 ทำเนียบลูกค้าแต่ละประเภท	30

บทที่ 5 กระบวนการและวิธีการฟื้นฟูและพัฒนาไก่พันธุ์พื้นเมืองให้เป็นธุรกิจชุมชน

5.1 การพัฒนาศักยภาพในการดำเนินธุรกิจชุมชน	32
5.2 รูปแบบ วิธีการ การบริหารจัดการกลุ่มเชิงธุรกิจ	34
5.3 ระบบและวิธีการเลี้ยงไก่พื้นเมือง	35
5.4 การจัดการกลุ่ม	43
5.5 การวางแผนงานในการผลิตที่เพียงพอต่อความต้องการผู้บริโภคในรอบปี	48
5.6 ปัญหา อุปสรรคในการฟื้นฟูและการพัฒนาไก่พื้นเมือง	48
5.7 ข้อจำกัดการเลี้ยงไก่	50

บทที่ 6 การบริหารจัดการกลุ่มในเชิงธุรกิจชุมชน กลไกในการดำเนินงาน

6.1 การบริหารจัดการกลุ่มในเชิงธุรกิจ	52
6.2 กลไกในการดำเนินงานการผลิตที่คุ้มทุนที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ไก่พื้นเมืองในเชิงธุรกิจชุมชน	54

สารบัญ

หน้า

บทที่ 7 สรุปและข้อเสนอแนะ	60
บรรณานุกรม	67
ภาคผนวก	68

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชุมชนทุ่งก่อ หมู่ที่ 4 ตำบลทุ่งก่อ กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง กิ่งอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เป็นชุมชนชนบทที่มีวิถีการดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย ประชากรในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่มันสำปะหลัง ซึ่งพื้นที่ในการเพาะปลูกส่วนใหญ่จะอยู่ในบริเวณของเขตพื้นที่ป่าสงวน ทำให้คนในชุมชนต้องดิ้นรนเพื่อหาอาชีพที่สร้างรายได้เข้ามาเสริม เพราะเกรงว่าถ้าหากมีการเวนคืนที่ดินจะทำให้ชุมชนขาดอาชีพและขาดรายได้มาเลี้ยงครอบครัว โดยในปัจจุบันทางชุมชนได้หาอาชีพและรายได้เสริมจากการเพาะเห็ดฟาง การเลี้ยงวัว โดยเฉพาะการเลี้ยงไก่ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะคือ เนื้อแน่น น้ำหนักดี ขนไม่เยอะ และเจริญเติบโตเร็ว ที่ได้พัฒนามาจากการลองผิดลองถูก จนมีประสบการณ์ในการผสมพันธุ์ ยังมีวัตถุดิบ และพื้นที่เพียงพอในการเลี้ยงไก่ ซึ่งส่วนใหญ่เลี้ยงไว้สำหรับบริโภคในครัวเรือน ถ้าหากมีปริมาณมากพอ ก็ขายบ้างเป็นครั้งคราว โดยจะมีพ่อค้าคนกลางเข้ามาถามซื้อ จากประสบการณ์ในการเพาะพันธุ์ ที่เลี้ยงอยู่บ้านตามวิถีของชุมชน เนื่องจากไก่พื้นเมืองเลี้ยงง่าย ด้านทานโรคได้ดี มีเนื้อแน่นและน้ำหนักดี ขนไม่มาก ทางชุมชนจึงอยากจะอาศัยโอกาสและศักยภาพที่มีอยู่ นำมาพัฒนาให้เป็นอาชีพและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ซึ่งทางทีมชุมชนได้มีการเตรียมความพร้อมในเรื่องนี้ด้วยการศึกษาดูแลทั้งในและนอกชุมชนมาเบื้องต้นแล้วพบว่า ถ้าหากทางกลุ่มจะพัฒนาการเลี้ยงไก่ที่มีอยู่ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และอาชีพนี้ก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถจะสร้างอาชีพและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน

ดังนั้นคนในชุมชนที่มีความสนใจ มีความพร้อมและความสมัครใจ ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมืองมีสมาชิกรวมทั้งหมด 21 คน เพื่อทำการดำเนินการศึกษาข้อมูลด้านวัตถุดิบ แหล่งอาหาร โดยเฉพาะข้อมูลด้านการตลาดของไก่พื้นเมือง และนำมาวางแผนทางในการพัฒนาการผลิต เช่น การขยายพันธุ์ การทำอาหารสัตว์ไว้ใช้เอง เพื่อลดต้นทุนด้านการเลี้ยงไก่ พร้อมทั้งนำไก่ที่ผลิตได้นำสู่ตลาด โดยพัฒนาระบบการตลาดของไก่พื้นเมือง ที่อาศัยภูมิปัญญาด้านการเพาะพันธุ์ การเลี้ยงไก่ตามวิถีชีวิตของชุมชนให้เป็นโอกาส แล้วทดลองดำเนินการดูว่า ถ้าพัฒนาการจัดการการเลี้ยงไก่แบบเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนมาเป็นเชิงระบบ หรือเชิงการค้ามากขึ้น จะอยู่รอดตามที่วางไว้หรือไม่ หรือจะต้องปรับปรุงด้านใดบ้าง โดยใช้งานวิจัยมาเป็นเครื่องมือหนุนเสริมในการดำเนินการครั้งนี้ ด้วยการทดลองติดตามประเมินผลและถอดบทเรียน เพื่อเป็นความรู้ใหม่ที่สามารถจะเป็นตัวอย่างให้กับชุมชน กลุ่มบุคคลอื่นที่น่าสนใจ

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 1.2.1 เพื่อศึกษาและจัดระบบข้อมูลด้านการผลิตและการตลาดของไก่พื้นเมือง
- 1.2.2 เพื่อพัฒนาทักษะและขีดความสามารถของสมาชิกในกลุ่ม ด้านความรู้ เทคนิคด้านการบริหารจัดการกลุ่ม การระดมทุน การเลี้ยงไก่ และด้านการตลาด
- 1.2.3 เพื่อพัฒนา ปรับปรุง การผลิต ที่คุ้มทุนและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดไก่พื้นเมือง ในเชิงธุรกิจชุมชน

1.3 โจทย์วิจัย

- 1.3.1 ข้อมูลด้านการตลาดของไก่พื้นเมืองแต่ละชนิด/ประเภทและด้านการผลิตเป็นอย่างไร
- 1.3.2 จะมีกระบวนการ/วิธีการในการพัฒนาทักษะขีดความสามารถของกลุ่มเลี้ยงไก่ด้านการผลิตและด้านตลาดอย่างไร
- 1.3.3 จะมีกระบวนการ/วิธีการในการพัฒนา ปรับปรุง การเลี้ยงไก่พื้นเมือง ให้คุ้มทุนและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดอย่างไร

1.4 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ประวัติความเป็นมาของไก่พื้นเมือง ไก่พื้นเมืองมีต้นกำเนิดมาจากไก่ป่าในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ไทย มาเลเซีย และอินโดนีส์ หลังจากนั้นชาวบ้านได้นำมาเลี้ยงไว้ในหมู่บ้านเป็นเวลาประมาณ 3,000 ปี ซึ่งการนำมาเลี้ยงของชาวบ้านและไก่จะอาศัยกันและกันไก่มีวิวัฒนาการตามวิถีชีวิตของชาวบ้าน (มนุษย์)

แต่เดิมประเทศไทยมีการเลี้ยงไก่ตามบ้านเล็กๆ น้อยๆ ไว้กินเนื้อและไข่ ถ้าหากเหลือก็ขายกันระหว่างเพื่อนบ้านใกล้เคียงหรือในหมู่บ้าน เลี้ยงแบบปล่อยตามธรรมชาติโดยใช้ได้ทุนบ้านตามต้นไม้ ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของไก่เวลาค่ำคืน พันธุ์ไก่พื้นเมืองที่นิยมกัน เช่น ไก่ตะเภา ไก่ฮู ไก่แจ้ เป็นต้น

ต่อมาในปี พ.ศ. 2467 หม่อมเจ้า สิริพิตร กฤตกร เป็นพระองค์แรกที่นำไก่พันธุ์สอรันเข้ามาเลี้ยงในเชิงธุรกิจ หลังจากนั้นหลวงสุวรรณวาจกกิจได้จบการศึกษาจากประเทศฟิลิปปินส์ เป็นผู้เริ่มการเลี้ยงไก่และเป็นที่นิยมบริโภคกันมาก แต่ยังไม่มีการขึ้นป้องกันรักษา ยังไม่มีการเลี้ยงเป็นอาชีพมากนัก ต่อมา พ.ศ. 2484 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้นำ ไก่พันธุ์ต่างๆ มาทดลองเลี้ยง และทดลองผสมพันธุ์ไก่ให้เป็นหลายสายพันธุ์ เช่น ไก่พันธุ์ไข่ ไก่พันธุ์เนื้อ เป็นต้น

ดังนั้น ไก่พื้นเมืองมีการปรับปรุงมาจากหลายสายพันธุ์ โดยอาศัยพื้นฐานของธรรมชาติเป็นหลักและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ที่สามารถเจริญเติบโตจากสภาพแวดล้อมของคนในชนบทเฉพาะ

ประโยชน์ของไก่พื้นเมือง จากการทบทวนเอกสารสรุปได้ดังนี้

1. สามารถเลี้ยงเป็นอาชีพเสริมได้ และเลี้ยงไว้กินเนื้อและไข่ที่ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว
2. การเลี้ยงไก่เป็นการออกกำลังกายไปในตัวและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
3. เป็นการอบรม พฤติกรรม นิสัยของเด็กและผู้ใหญ่ เพราะการเลี้ยงไก่เป็นการเลี้ยงที่ถูกต้อง (งานละเอียด) ต้องรอบคอบ มีความเป็นระเบียบและประหยัด
4. เป็นการเสริมสร้างภูมิปัญญาของชาวบ้านที่มีอยู่ในตัวชาวบ้านเอง
5. มูลไก่ สามารถนำไปเป็นปุ๋ยบำรุงดิน ปลูกพืชผัก ไม้ดอก และไม้ผลต่างๆ เป็นการลดค่าใช้จ่ายในการใช้ปุ๋ยเคมี

พันธุ์และการปรับปรุงพันธุ์ไก่พื้นเมือง

พันธุ์ไก่พื้นเมือง พบว่ามีหลายสายพันธุ์ เช่น ไก่แจ้ ไก่ฮั่ว ไก่ตะเภา ไก่เบตง และไก่ชน เป็นต้น การปรับปรุงพันธุ์ไก่พื้นเมือง มีหลักการผสมพันธุ์ 2 แบบอย่าง คือ

1. การผสมพันธุ์ระหว่างพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ที่ไม่ใช่เป็นญาติ ๆ กัน
2. การผสมพันธุ์แบบเลือดชิด พี่น้องสายเลือดเดียวกัน

การฟักไข่

อดีตการฟักไข่ของไก่พื้นเมืองนั้นแม่ไก่จะเข้าไปในรังเอง และมีการวางไข่อายุประมาณ 6-8 เดือน จะไข่เป็นชุดๆ ปีละ 4 ชุด ชุดละ 10-12 ฟอง และแม่ไก่จะเข้าไปฟัก (กก) ไข่ของตัวเอง ฟักไข่ประมาณ 21 วันถึงจะออกมาเป็นไก่ตัวเล็ก ๆ

ปัจจุบันมีวิวัฒนาการโดยมีผู้ฟักไข่แทนแม่ไก่ โดยแยกไข่จากแม่ไก่มาวางเรียงกันในตู้ที่มีไฟฟ้าหรือแสงไฟเพียงพอที่จะทำให้ความอบอุ่นแก่ไข่ไก่ และฟักออกมาเป็นตัว ซึ่งใช้ระยะเวลา 21 วันเหมือนกันแต่ความปลอดภัยในการฟักไข่มีสูงกว่าการที่แม่ไก่ฟักเอง เพราะทำให้ไข่ไก่ไม่แตกเหมือนแม่ไก่ฟักเอง เป็นต้น

การให้วัคซีน

จากการศึกษาพบว่า การให้วัคซีนหรือการทำวัคซีนไก่มีหลายรูปแบบ การทำวัคซีนเป็นการควบคุมโรคระบาดที่ไม่สามารถทำการรักษาได้ และการทำวัคซีนเป็นการเพิ่มความเครียดให้ไก่ทั้งทางตรงและทางอ้อม

ทางตรง คือ เกิดปฏิกิริยาทำให้ไก่แพ้วัคซีน

ทางอ้อม คือ สามารถจับไก่ได้ง่ายและการไล่ต้อนสะดวก

วัคซีนแบ่งออกเป็น 2 ชนิดใหญ่ คือ

1) วัคซีนเชื้อเป็น เป็นวัคซีนที่เตรียมจากเชื้อที่มีความรุนแรง ทำให้เชื้ออ่อนตัวลงที่ไม่สามารถทำให้เกิดโรคได้

2) วัคซีนเชื้อตาย เชื้อที่มีความรุนแรงและทำให้เชื้อตายและนำมาฉีดเข้าสู่ร่างกาย การให้วัคซีนไก่มีหลายวิธี คือ

1) การหยอดตาหรือหยอดจมูก ป้องกันระบบทางเดินหายใจ เช่น โรคหลอดลมอักเสบเป็นต้น โดยการนำวัคซีนในน้ำยาละลายวัคซีน ที่อุณหภูมิห้อง การใช้น้ำเย็นจัดอาจทำให้เชื้อห่อหุ้ม การหยอดจมูกจะทำให้ผลดีกว่าที่เรานำมาหยอดตา การหยอดเอามือปิดจมูกไว้ข้างหนึ่งแล้วจึงหยอดวัคซีนในรูจมูกอีกข้างหนึ่ง จนครบทุกตัว เป็นต้น

2) วัคซีนฉีดเข้า เป็นการป้องกันโรคฝีดาษ บริเวณใต้ผิวหนัง จะแทงที่ปีก มีความรุนแรงของยามาก เพราะมีการละลายน้ำเล็กน้อย โดยใช้เข็มฉีดยาวัคซีนครั้งละ 0.01 ซม. แล้วแทงเข็มจากทางด้านล่างผ่านทะลุหนังของปีกไก่ ข้อควรระวังคือ อย่าแทงใส่ขนไก่ เป็นต้น

สรุปได้ว่า การทำวัคซีนโรค มี 2 แบบ มีวัคซีนแบบเป็นและตาย

การให้อาหารไก่

จากการศึกษา สรุปได้ว่าสูตรอาหารสำหรับไก่ มีดังนี้

ตารางที่ 1 สูตรอาหารไก่รุ่นเล็ก(อายุตั้งแต่แรกเกิด - 6 สัปดาห์)

วัตถุดิบอาหารสัตว์	สูตร 1	สูตร 2	สูตร 2
ปลายข้าว	50.7	-	-
ข้าวโพด	-	58.2	-
มันเส้น	-	-	46.6
รำละเอียด	20	15	15
กากถั่วเหลือง	21	18.4	29.4
ปลายป่น	6	6	2
เปลือกหอย	0.3	0.4	-
โดแคลเซียมฟอสเฟต	1	1	1
เกลือ	0.5	0.5	0.5
พรีมิกซ์(ไก่ไข่เล็ก)	0.5	0.5	0.5

ตารางที่ 2 สูตรอาหารสำหรับไก่รุ่น (อายุตั้งแต่ 6 – 23 สัปดาห์หรือจนถึงจับจำหน่าย)

วัตถุดิบอาหาร (กก)	สูตร 1	สูตร 2	สูตร 3
ปลายข้าว	51.9	-	-
ข้าวโพด	-	53.7	-
มันเส้น	-	-	49
รำละเอียด	25	25	20
ใบกระถิน	4	4	4
กากถั่วเหลือง	12	10.2	19.2
ปลาป่น	5	5	5
เปลือกหอย	0.6	0.6	0.2
ไคคลอเจนฟอสเฟต	0.5	0.5	0.5
ดีแอล-เมทไธโอนีน	-	-	0.05
เกลือ	0.5	0.5	0.5
ฟอสฟอรัส	0.5	0.5	0.5
รวม	100	100	100

ตารางที่ 3 สูตรอาหารสำหรับไก่รุ่น (อายุตั้งแต่ 15 – 26 สัปดาห์หรือจนถึงจับจำหน่าย)

วัตถุดิบ	สูตรที่ 1	สูตรที่ 2	สูตรที่ 3
ข้าวเปลือก	-	-	62
ข้าวโพด	76	67.5	-
รำละเอียด	10	20	18
ถั่วเหลืองเม็ด	-	-	16
ปลาป่น	-	5	-
กากถั่วเหลือง	7	5	-
เปลือกหอยป่น	1	0.5	1.20
ไคคลอเจนฟอสเฟต	1	1	1.70
เกลือป่น	0.25	0.5	0.5

ตารางที่ 3 (ต่อ)

วัตถุประสงค์	สูตรที่ 1	สูตรที่ 2	สูตรที่ 3
พรีมิกซ์	0.5	0.25	0.25
รวม	100	100	100

สรุปได้ว่า ไก่พื้นเมืองนั้นมีหลายสายพันธุ์ ทำให้ทีมวิจัยได้ความรู้ถึงวิวัฒนาการของไก่ การเจริญเติบโต การให้อาหาร การทำวัคซีน ซึ่งจากการศึกษาของทีมวิจัยสามารถนำไปปรับปรุง การเลี้ยงไก่ในโครงการของทีมวิจัยต่อไป

บทที่ 2

วิธีการวิจัย

2.1 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตมุ่งศึกษาการจัดระบบข้อมูลตลาดด้านการผลิตและการตลาดของไก่พื้นเมือง ทักษะขีดความสามารถของสมาชิกในกลุ่ม ด้านความรู้ เทคนิคด้านการบริหารจัดการกลุ่มการระดมทุน การเลี้ยงไก่ ด้านการตลาดและปรับปรุงการผลิตที่คุ้มทุนและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดไก่พื้นเมือง ในเชิงธุรกิจชุมชนของสมาชิกกลุ่มจำนวน 21 คนและทีมวิจัย จำนวน 8 คน บ้านทุ่งก่อ หมู่ 4 ต.ทุ่งก่อ กิ่งอ.เวียงเชียงรุ้ง จ.เชียงราย 57210

2.2. พื้นที่

พื้นที่บ้านทุ่งก่อ ตำบลทุ่งก่อ กิ่งอ.เวียงเชียงรุ้ง จ.เชียงราย

2.3 กลุ่มเป้าหมายหรือแหล่งข้อมูล

กลุ่มเป้าหมายสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ 21 คน เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์กิ่งอำเภอ 1 คน เจ้าหน้าที่เกษตรตำบลและเกษตรกิ่งอำเภอ 2 คน เจ้าของฟาร์มไก่ 2 คน พ่อค้าแม่ค้า 10 คน โรงแรมและภัตตาคารร้านอาหาร 20 คน อบต. 2 คน ปลัดเทศบาล 1 คน พัฒนาการกิ่งอำเภอ 1 คน กลุ่มผู้บริโภค 50 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 104 คน

2.4 เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลของทีมวิจัยนั้นได้แบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบร่วมกันดังต่อไปนี้

2.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นที่มีอยู่ในตำบลมาประมวลข้อมูล ด้านการดำรงชีวิต ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน องค์ความรู้ต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชนและขีดความสามารถทักษะในการเลี้ยงไก่ของคนในชุมชน

2.4.2 สมุดจดบันทึกในการประชุมและการเก็บข้อมูลผลการติดตามด้านต่างๆ ในการปฏิบัติหรือทดลองการเลี้ยงไก่

2.4.3 แบบตารางจดบันทึกของการเลี้ยงไก่ การขาย ไก่ชำแหละ การซื้อขาย

2.4.4 จัดประชุมกลุ่ม เพื่อหาแนวทางการฟื้นฟูและพัฒนาการเลี้ยงไก่ให้เป็นธุรกิจชุมชน

ในแต่ละด้านประกอบด้วย การตลาดของไก่พื้นเมืองแต่ละชนิด ประเภท การผลิต และการสรุปบทเรียนการติดตามประเมินผล โดยแบ่งทีมวิจัยออกเป็นโซน แต่ละโซนจะมีหัวหน้าในการเก็บข้อมูลและรวบรวมส่งให้หัวหน้าโครงการ เป็นต้น

2.4.5 สัมภาษณ์คนในชุมชนแบบไม่เป็นทางการในการหาองค์ความรู้ที่มีอยู่ดั้งเดิมในการเลี้ยงไก่ที่สามารถนำมาผสมผสานกับการเลี้ยงไก่แบบใหม่ให้มีคุณภาพที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นการค้า

2.5 วิเคราะห์ข้อมูล

2.5.1 ศึกษาและจัดทำระบบข้อมูลด้าน

- ข้อมูลด้านการตลาด เช่น ความต้องการของตลาด ลักษณะเฉพาะปริมาณ , ราคาไก่ ราคาอาหารไก่ แหล่งรับซื้อ ชนิดของสินค้า (ไก่เป็น หรือไก่มีชีวิต ไก่ชำแหละ ไก่หมุน ไก่ย่าง) ความต้องการของผู้บริโภคไก่พื้นเมือง ในแต่ละประเภท / รูปแบบต่างๆ (รสนิยม รสชาติ) เป็นต้น

- ข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกในกลุ่ม เช่น พันธุ์สัตว์ อาหารหรือวัตถุดิบที่มีอยู่ สภาพพื้นที่ขีดความสามารถของสมาชิก เป็นต้น

- ข้อมูลเกี่ยวกับการผลิต เช่น แหล่งวัตถุดิบ การคัดเลือกสายพันธุ์ การผสมพันธุ์ การขยายพันธุ์ กระบวนการฟักไข่ ระบบการเลี้ยง (การจัดการพื้นที่ การให้อาหาร การป้องกันดูแลรักษาโรค การให้วัคซีน) และราคาวัคซีน เป็นต้น

2.5.2 นำข้อมูลด้านการตลาด และข้อมูลด้านศักยภาพของชุมชน มาวิเคราะห์และนำมาพัฒนาปรับปรุงการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

2.5.3 พัฒนาเสริมสร้างทักษะขีดความสามารถของสมาชิกกลุ่มฯ เกี่ยวกับ เทคนิควิธีการด้านการขยายพันธุ์ การให้อาหาร การผลิตอาหารไว้ใช้เอง การให้วัคซีน การบริหารจัดการกลุ่ม การระดมทุน ฯลฯ เพื่อที่จะนำมาดำเนินการจัดการการเลี้ยงไก่ต่อไป

2.5.4 การพัฒนาปรับปรุง การเลี้ยงไก่พื้นเมือง ที่สอดคล้องกับความต้องการตลาด และตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค โดยการทดลองดำเนินการ ติดตามประเมินผล และถอดบทเรียน

2.5.5 การเก็บรวบรวมและจัดระบบข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์และประชุมปฏิบัติการ เพื่อวิเคราะห์และจัดทำระบบข้อมูล

2.5.6 การทดลองดำเนินการพัฒนาปรับปรุง การเลี้ยงไก่บนพื้นฐานเดิมที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดไก่พื้นเมือง ตลอดจนการดำเนินการทดลองและติดตาม บันทึกผลในทุกกระบวนการ และถอดบทเรียนเป็นระยะๆ

2.6 ขั้นตอนการดำเนินการ

2.6.1 การเตรียมความพร้อม

- เตรียมความพร้อมทีมวิจัยชุมชน เพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ในการทำงานของทีมวิจัยและเสริมทักษะด้านการจัดทำเครื่องมือในการเก็บข้อมูลและเทคนิควิธีการเก็บข้อมูล โดยเชิญที่ปรึกษาโครงการมาให้ความรู้ พร้อมทั้งร่วมกันจัดทำเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- เตรียมความพร้อมชุมชนและสมาชิกกลุ่ม เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับชุมชนและสมาชิกกลุ่มได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดทำโครงการ ซึ่งจะเป็นการเชื่อมโยงด้านวัตถุดิบ และด้านตลาดในเบื้องต้น

2.6.2 ทบทวนเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ การตลาด การฟักไข่ เป็นต้น

2.6.3 เก็บรวบรวมข้อมูลด้านการตลาด ข้อมูลของสมาชิกกลุ่ม ข้อมูลด้าน วัตถุดิบ แหล่งอาหาร โดยใช้การสำรวจ การสอบถามและการสัมภาษณ์ตามกลุ่มเป้าหมาย เช่น พ่อค้า แม่ค้า กักตุนอาหาร ร้านอาหาร เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ เกษตรอำเภอ เกษตรตำบล เจ้าของฟาร์ม กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มผู้บริโภค จากนั้น จัดประชุมปฏิบัติการ เพื่อวิเคราะห์และจัดทำระบบข้อมูล

2.6.4 จัดประชุมปฏิบัติการระหว่างทีมวิจัยและสมาชิกกลุ่ม เพื่อรับทราบข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และจัดทำอย่างเป็นระบบ จากข้อที่ 3 ซึ่งจากข้อมูลทางกลุ่มจะได้รู้ศักยภาพของกลุ่ม โอกาส และความต้องการของตลาด จากนั้นร่วมกันระดมความคิด (ครั้งที่ 1) เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการผลิต ที่สอดคล้องและตรงกับความต้องการของตลาด และเตรียมความพร้อมก่อนไปศึกษาดูงาน

2.6.5 ศึกษาดูงานแหล่งที่ประสบความสำเร็จ ณ บ้านศรีทรายมูล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และบ้านป่าห้าว อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้กลุ่มสมาชิกได้เรียนรู้เทคนิค วิธีการด้านการเลี้ยง การผสมพันธุ์ การให้วัคซีน ป้องกันดูแลรักษาโรค การจัดการกลุ่ม และการจัดการบัญชี เพื่อที่จะสามารถนำมาปฏิบัติ และนำมาวางแผนในการดำเนินงานจัดการที่เป็นระบบต่อไป

2.6.6 เสริมทักษะให้กับกลุ่มสมาชิกฯ เกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่ม การระดมทุน การทำบัญชี การคิดต้นทุนกำไร การดูแลรักษาโรค การให้วัคซีน การให้อาหาร การทำอาหาร ตัสดัว เพื่อลดต้นทุนการผลิตและการจัดการตลาด โดยเชิญเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ พัฒนาการอำเภอ และ เกษตรตำบล ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ทักษะความชำนาญในด้านดังกล่าว

2.6.7 ประชุมปฏิบัติการ เพื่อสรุปบทเรียนจากการศึกษาดูงาน และเวทีเสริมทักษะ ในประเด็นการจัดการกลุ่ม การพัฒนาและปรับปรุง การเลี้ยงไก่ที่สอดคล้องกับความต้องการตลาด ทั้งด้านการผลิต การตลาด และการระดมทุนของกลุ่ม จากนั้นนำความรู้ที่ได้รับมาร่วมกันระดม ความคิด (ครั้งที่ 2) โดยลงรายละเอียด เพื่อวางแผนในแต่ละด้าน คือ การบริหารจัดการกลุ่ม การผลิต และการตลาดของไก่พื้นเมือง ในระยะยาวของกลุ่ม โดยมีแนวทางด้านการจัดการ ดังนี้

การบริหารจัดการกลุ่ม

- กำหนดโครงสร้างกลุ่มและบทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม
- การระดมทุนของกลุ่ม
- การจัดทำทะเบียนของสมาชิกในกลุ่มฯ

การจัดการผลิต (ระบบการเลี้ยงไก่)

- การคัดเลือกพ่อพันธุ์/แม่พันธุ์
- การผสมพันธุ์ไก่พื้นเมือง/ไก่ชน
- การขยายพันธุ์
- การจัดการด้านสถานที่ การจัดการโรงเลี้ยงไก่ การจัดการโรงชำแหละ
- การให้อาหาร การผลิตอาหารไว้ใช้เอง
- การป้องกันดูแลรักษาโรค
- การให้วัคซีน

การจัดการตลาด

- แหล่งตลาดทั้งขายส่ง - ปลีก ทั้งในและนอกชุมชน เช่น ตลาดริมทาง ตลาดในชุมชน ตลาดเทศบาล ตลาดในเมืองเชียงราย

- การจำหน่าย เช่น การขายสด การขายชำแหละ และไก่แปรรูป
- การขนส่ง
- การชำระเงิน
- การประชาสัมพันธ์
- การจัดทำระบบข้อมูลด้านการตลาดที่เป็นปัจจุบัน

2.6.8. ดำเนินการทดลองพัฒนา และปรับปรุง การเลี้ยงไก่พื้นที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ที่อาศัยพื้นฐานการเลี้ยงไก่แบบพื้นบ้านตามธรรมชาติที่ชุมชนมีอยู่แล้ว โดยมีแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

1) เตรียมความพร้อมทีมวิจัยและกลุ่มสมาชิกด้านสถานที่ โรงเรือน (เล้าไก่) ข้อกำหนด ข้อตกลง เกี่ยวกับการติดตามประเมินผล และการบันทึกผล

2) ทดลองพัฒนา ปรับปรุง การเลี้ยงไก่พื้นเมือง ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด บนพื้นฐานการเลี้ยงแบบพื้นบ้านตามธรรมชาติโดยมีการดำเนินการ ดังนี้

- การจัดการด้านพื้นที่ (สถานที่)

คุณสมบัติของ โรงเลี้ยง ไก่ และ โรงชำแหละ จะต้องมีความสะอาด มีอากาศถ่ายเทสะดวก โดยจะทำความสะอาด อาทิตย์ละ 1 ครั้ง

การจัดสร้างโรงเรือน จะสร้างตามลักษณะของพื้นที่/ทุ่งนาของสมาชิกแต่ละคน หรือปรับปรุงจากที่มีอยู่เพิ่มเติม ซึ่งอาจจะสร้างแบบเพิงหมาแหงนหรือแบบหน้าจั่ว โดยภายในพื้นที่/สถานที่เลี้ยงจะจัดให้มีคอนนอน ที่ให้อาหาร ที่ให้น้ำ มีบริเวณพื้นที่เป็นกรวดทราย และแยกเล้าออกมาเฉพาะ เช่น เล้าผสมพันธุ์ , เล้าอนุบาลลูกไก่ , เล้าไก่ป่วยซึ่งจะแยกออกจากไก่ที่มีสุขภาพดี เพื่อป้องกันการติดเชื้อ โดยจะจัดทำป้ายติดตามเล้าต่างๆ เพื่อแสดงสถานะของไก่ เช่น จำนวนไก่ตัวผู้/ตัวเมีย, ประวัติไก่, จำนวนไก่อ้วน , น้ำหนักโดยเฉลี่ย

- การคัดเลือกพันธุ์

การคัดเลือกไก่ตามลักษณะและคุณสมบัติของไก่ที่พ่อพันธุ์แม่พันธุ์ คือ ต้องแข็งแรง แววดาสดใส ขนเรียบเป็นมันเคลื่อนไหวคล่องแคล่ว ตัวผู้หงอนสีแดงเข้ม ไม่พิการ อายุไม่เกิน 2 - 3 ปี จากการสังเกตและสัมผัส โดยการคัดไก่ลักษณะที่ดีจากในฝูงที่มีอยู่ หรือทำการแลกเปลี่ยนพ่อพันธุ์กับสมาชิกภายในกลุ่มด้วยตนเอง

โดยทำการบันทึกประวัติของไก่ เช่น แหล่งที่มา สายพันธุ์ อายุ วันเดือนปี คุณลักษณะภายนอกตามคุณสมบัติ และน้ำหนัก

- การผสมพันธุ์

จะจับคู่ให้พ่อพันธุ์แม่พันธุ์ขังไว้ด้วยกัน ในเล้าผสมพันธุ์ เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพในการผสมโดยตัวผู้ 1 ตัวต่อแม่ไก่ 3 ตัว ในส่วนของการดูแลพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ จะมีการให้อาหารไก่ไข่ กับแม่ไก่พันธุ์ และอาหารเสริมกับพ่อพันธุ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพผสมพันธุ์

โดยทำการบันทึกการผสมไก่ของแต่ละรุ่น เช่น สายพันธุ์ไก่ แหล่งที่มา วันเดือนปี อายุ คุณลักษณะภายนอก น้ำหนัก ของพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ และจำนวนไข่ที่ผลิตได้/ฟอง

- การปักไข่

จะพัฒนาจากการปักไข่ตามธรรมชาติมาเป็นการใช้ตู้อบ โดยมีอุณหภูมิไม่เกิน 40 องศา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปักไข่ ลดอัตราการตายของลูกไก่

โดยทำการบันทึกผล เช่น วันเดือนปี ระยะเวลาในการปัก ความสมบูรณ์ของลูกไก่ อุณหภูมิการปัก ไข่ที่ฟักออก

- การขยายพันธุ์

จะคัดเลือกไก่ ในรุ่น/ฝูงที่มีมาขยายพันธุ์ ซึ่งจะคัดเลือกไก่ตามคุณสมบัติของไก่ที่ดี โดยเพิ่มจำนวนแม่ไก่มากขึ้น โดยไม่ให้ปักไข่ตามธรรมชาติ แต่จะใช้ตู้ปักไข่เป็นตัวช่วย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปักไข่ และทดลองพัฒนาสายพันธุ์ โดยการทดลองผสมข้ามสายเลือด ข้ามสายพันธุ์ ที่พ่อพันธุ์แม่พันธุ์มีลักษณะดีเข้ากันได้

โดยทำการบันทึกประวัติไก่ในขณะทำการขยายพันธุ์ เช่น สายพันธุ์ไก่ แหล่งที่มา คุณลักษณะภายนอก วันเดือนปี อายุ จำนวนไข่ที่ไข และลักษณะจำนวนลูกที่ฟักออก

- ระบบการเลี้ยง / การดูแล

เป็นการจัดการการเลี้ยงไก่แบบพื้นบ้านตามธรรมชาติให้เป็นระบบขึ้น โดยหลังจากทำการอนุบาลลูกไก่จนกระทั่งมีอายุประมาณ 15 วัน - 1 เดือน จะปล่อยให้หาอาหาร ตามธรรมชาติภายในพื้นที่ที่กำหนดไว้ โดยมีการดูแล ดังนี้

1) การให้อาหาร

การจัดซื้ออาหาร เพื่อป้องกันอาหารมีเชื้อรา และเป็นการรักษาสุขภาพของไก่ จะต้องมีการคัดเลือกคุณภาพของวัตถุดิบ เช่น

- ข้าวโพด จะต้องไม่มีเมล็ดสีทอง ไม่มีเชื้อรา ตรวจสอบโดยการสังเกต และสัมผัส
- ปลาซีกขาว จะต้องไม่มีสีขาวขุ่น ไม่มีสิ่งปลอมปน ไม่มีเชื้อรา ตรวจสอบโดย

การสังเกตและสัมผัส

- หัวอาหาร มีสีน้ำตาลอ่อน ไม่มีสิ่งปลอมปน ไม่มีเชื้อราและไม่มีกลิ่นเหม็น ตรวจสอบโดยจากการสังเกตและสัมผัส

ปริมาณการให้อาหาร จะได้ในรางหรือถาดอาหารประมาณ 1 ใน 3 ของราง และช่วงระยะเวลาให้อาหาร จะให้อาหาร 2 เวลา คือ เช้าจะเป็นข้าวเปลือก ข้าวโพด , เศษอาหาร และช่วงเย็น เป็นข้าวเปลือก , หัวอาหาร และเนื่องจากทางกลุ่มมีวัตถุดิบในชุมชนจึงจะทำการผลิตอาหารไก่ใช้ภายในกลุ่ม นอกจากนี้จะนำถุงหรือถังพลาสติกไว้ตามจุดของแต่ละบ้าน ร้านอาหาร เพื่อนำเศษอาหารมาให้ไก่ เพื่อลดต้นทุนการผลิต โดยจะมีคณะกรรมการของกลุ่มเป็นผู้รวบรวมตามเขตพื้นที่ และจัดแบ่งให้กับสมาชิกกลุ่มแต่ละคน

จัดทำบัญชีการจัดการซื้ออาหาร เช่น วันเดือนปี แหล่งซื้อ ลักษณะของวัตถุดิบ ปริมาณ และทำการบันทึกอัตราการให้อาหารไก่ในแต่ละรุ่น เพื่อจะได้นำมาคิดต้นทุนการเลี้ยงไก่ในภาพรวม

2) การให้น้ำ

ทำความสะอาดรางให้น้ำทุกวัน และมีการผสมวัคซีน สารจุลินทรีย์ หรือสมุนไพร เพื่อป้องกันโรคให้ไก่ ทำการบันทึกการให้วัคซีน ที่ผสมกับน้ำของไก่แต่ละรุ่นจนกระทั่งขายได้ เพื่อนำมาคิดต้นทุนในการผลิต

3) การอนุบาลลูกไก่

เพื่อลดอัตราการตายของลูกไก่จะนำลูกไก่อายุได้ 1 - 7 วันมาตัดปาก เพื่อป้องกันการจิกตี และหยอดวัคซีนตามตารางการให้วัคซีนไก่ของกรมปศุสัตว์ เพื่อป้องกันโรค ก่อนปล่อยลูกไก่ออกจากเล้าอนุบาลหลังจากอายุได้ 15 วัน ขึ้นไป

ทำการบันทึกจำนวนลูกไก่/รุ่น จำนวนลูกไก่ เป็นไก่ตาย การให้วัคซีน และบันทึกน้ำหนักทุก ๆ 2 อาทิตย์

4) การป้องกันโรค

ให้วัคซีนตามโปรแกรมวัคซีนป้องกันโรคระบาดไก่พื้นเมือง และทำการโรยปูนขาวภายในเล้าไก่เมื่อจะมีไก่รุ่นใหม่เข้าคอกเพื่อป้องกันแมลงจากพื้นดิน และทำความสะอาดอุปกรณ์การเลี้ยงไก่ทุกวัน เพื่อป้องกันโรค

5) การคัดแยกไก่

จะทำการคัดแยกไก่ แต่ละประเภทของออกจากกัน ตรวจสอบโดยการสังเกตและสัมผัส ซึ่งแยกเป็น แต่ละประเภท ดังนี้

- ไก่พร้อมขาย ไก่รุ่น (ขุน) ต้องมีอายุประมาณ 2 เดือนครึ่ง
- ไก่โตช้า คือ ไก่ที่อัตราการเจริญเติบโตไม่เท่าไก่รุ่นเดียวกัน
- ไก่เป็นโรคหรือป่วย คือ ไก่ที่มีลักษณะอาการซึมเศร้า บริเวณทางอนและส่วนหัวจะซีด หลับบ่อและไม่ค่อยกินอาหาร เป็นต้น
- ไก่พ่อแม่พันธุ์แม่พันธุ์ ที่มีลักษณะดี ตามคุณสมบัติของไก่พ่อแม่พันธุ์แม่พันธุ์ที่ระบุไว้ข้างต้น

จัดทำบัญชี โดยทำการบันทึกผล ด้านจำนวนลูกไก่ที่คัดแต่ละประเภท จำนวนไก่ตัวผู้/ตัวเมีย น้ำหนักของไก่ บันทึกประวัติไก่ เช่น สายพันธุ์ พ่อพันธุ์แม่พันธุ์ การให้อาหาร/วัน การให้วัคซีน อัตราการเจ็บป่วย และการรักษาไก่ที่มีอาการป่วย

- การรักษาสิ่งแวดล้อม

หลังจากทำความสะอาดโรงเลี้ยงไก่ การให้ข้าวไก่ หรือชำแหละไก่ เศษวัสดุที่เหลือ จะมีการนำมาบำบัดก่อนการนำไปทิ้ง เช่น ขี้ไก่จะนำมาทำปุ๋ย เป็นต้น

2.6.9 ทดลองนำไก่ที่ผลิตได้เข้าสู่การตลาด ควบคู่ไปกับการพัฒนา ปรับปรุง การเลี้ยงไก่พื้นเมือง โดยมีแนวทางดังนี้

1) แหล่งตลาด จากการศึกษาข้อมูลด้านการตลาดของทีมวิจัยชุมชน มาบั้งโนบือ่งต้น จึงได้วางเป้าหมายการตลาด ไว้ ดังนี้

- ตลาดเทศบาลตำบล
- ตลาดในชุมชน
- ตลาดริมทาง
- ตลาดต่างพื้นที่/อำเภอ

2) ทดลองจำหน่ายไก่ 3 รูปแบบ คือ

- ไก่เป็น (ไก่มีชีวิต)

จะเป็นไก่ที่มีคุณสมบัติตามที่ตลาดต้องการ เช่น น้ำหนักประมาณ 1 กิโลกรัมขึ้นไป สุขภาพแข็งแรง โดยจัดส่งตามแหล่งรับซื้อที่ได้จากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลในเบื้องต้น เช่น ซื้อขายผ่านทางพ่อค้าคนกลาง หรือการขายตรงกับลูกค้า ส่วนด้านการเก็บรักษา ไก่เป็นที่เหลือจากการจำหน่าย จะนำมาขังไว้ในเล้าที่พร้อมจะขาย หรือนำมาแปรรูปเป็นไก่ชำแหละ หรือไก่หมูน ไก่อบฟาง หรือไก่ปิ้ง ต่อไป

จัดทำบัญชี การจำหน่ายไก่เป็น โดยทำการบันทึกจำนวนปริมาณ ไก่ที่ขายได้ในแต่ละวัน ความต้องการของผู้บริโภค ราคา แรงงาน ขอดการจำหน่าย โดยมีคณะกรรมการฝ่ายบัญชีเป็นผู้จัดทำ

- ไก่ชำแหละ

จะนำไก่เป็น มาชำแหละที่โรงชำแหละของกลุ่ม ซึ่งจะมีคณะกรรมการฝ่ายชำแหละเป็นผู้จัดทำ โดยยึดหลักความสะอาด ซึ่งจะชำแหละตามจำนวนที่ตลาดสามารถรองรับได้ (ข้อมูลด้านการตลาดนี้จะได้หลังจากที่ทำการศึกษาและจัดระบบข้อมูลในช่วงแรกเสร็จ) การจำหน่ายจะมีการจำหน่าย ทั้งขายปลีก - ส่ง การขายปลีก จะมีสมาชิกในกลุ่มเป็นตัวแทนมาจำหน่าย ซึ่งจะขายตามห้องตลาดในชุมชน การขายส่ง จะขายให้กับพ่อค้าแม่ค้าที่ขายไก่ชำแหละ การเก็บรักษาไก่ที่คงเหลือ จะนำมาเก็บไว้ในตู้เย็น หรือนำมาแปรรูปเป็นไก่หมูน ไก่อบฟาง หรือไก่ปิ้ง

จัดทำบัญชี การจำหน่ายไก่ชำแหละ โดยทำการบันทึกจำนวนปริมาณ ไก่ที่ขายได้ ในแต่ละวัน ความต้องการของผู้บริโภค ราคา แรงงาน ยอดการจำหน่าย โดยมีคณะกรรมการฝ่ายบัญชีเป็นผู้จัดทำ

- ไก่แปรรูป

จะดำเนินการทดลองทำการแปรรูปไก่ เช่น ไก่หมูน ไก่ปิ้ง และไก่อบฟาง ตามสูตรอาหารของท้องถิ่น โดยจัดทำ Marketing Test เพื่อให้ผู้บริโภคได้ทดลองชิม และทดลองขายที่ตลาดริมทางของกลุ่ม

ทำการบันทึกผลด้านการจำหน่ายไก่แต่ละชนิด เช่น ยอดการจำหน่ายไก่แต่ละประเภทต่อวัน วันเดือนปีการจำหน่าย ราคา น้ำจิ้ม การบรรจุสินค้า ความสะอาด ราคาการจำหน่าย ต้นทุนการผลิตไก่แปรรูป แรงงาน และข้อเสนอแนะของผู้บริโภค เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาการแปรรูปต่อไป ด้านการเก็บรักษาไก่ที่ขายไม่หมดจะนำมาเก็บไว้ในตู้เย็น และนำขายในวันต่อไป โดยมีคณะกรรมการฝ่ายแปรรูป และฝ่ายตลาดเป็นผู้จัดทำร่วมกันจัดทำ

- การขนส่ง

ทดลองด้านการขนส่ง โดยแบ่งตามปริมาณการส่งสินค้า เช่น ถ้าส่งในชุมชนไม่ต่ำกว่า 20 ตัว และนอกชุมชน ไม่ต่ำกว่า 50 ตัว จัดทำบันทึกติดตามและบันทึกผล เกี่ยวกับระยะทางไปกลับ ค่าน้ำมันรถ จำนวนไก่ที่จัดส่ง น้ำหนักรวม วันเดือนปีที่ซื้อ แหล่งที่ส่ง บันทึกการขายชื่อลูกค้า เพื่อจัดทำเป็นทะเบียนลูกค้าแต่ละประเภท

- การชำระเงิน และการจัดทำบัญชีของกลุ่ม

กำหนดราคาการซื้อขายทั้งปลีกและส่ง ในส่วนของการชำระเงินจะชำระด้วยเงินสด โดยสมาชิกกลุ่มที่ขายไก่ได้จะต้องหักเข้ากลุ่มตัวละ 1 บาท และการระดมทุนของกลุ่มแรกเข้า 100 บาท โดยทางกลุ่มจะนำเงินทุนมาหมุนเวียนภายในกลุ่มคือ นำมาจัดซื้ออุปกรณ์เลี้ยงไก่ จัดซื้อวัตถุดิบในการทำอาหารสัตว์ไว้ใช้ภายในกลุ่ม ซึ่งสมาชิกกลุ่มคนไหนที่ต้องการ ก็สามารถมาซื้อที่กลุ่มได้ เป็นการเพิ่มเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม พร้อมทั้งจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายของกลุ่ม โดยคณะกรรมการฝ่ายบัญชีสินค้า

ทำการติดตามประเมินผลด้านการจัดทำบัญชีของกลุ่มที่สามารถตรวจสอบได้ โดยจัดให้มีการประชุมกลุ่มทุกเดือน เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการผลิตไก่พื้นเมือง และการตลาดของไก่พื้นเมือง ให้คุ้มทุนและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด

- การประชาสัมพันธ์

- จัดทำแผ่นพับเพื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่เกี่ยวกับกลุ่ม
- จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ โดยติดตามแหล่งตลาด หรือย่านชุมชน

- จัดกิจกรรมเผยแพร่ และแสวงหาตลาด โดยจัดในงานเทศกาลประจำปี อ.เวียงเชียงรุ้ง ในเดือน เมษายน และพฤษภาคม 2546

- จัดทำระบบข้อมูลด้านการตลาด ที่เป็นปัจจุบันตลอดเวลา โดยจะมีคณะกรรมการศึกษาเก็บข้อมูล และจัดทำระบบข้อมูลทุก ๆ 2 สัปดาห์ต่อเดือน เช่น กราฟแสดงสถิติยอดการจำหน่าย ไข่แต่ละประเภท ความนิยม ราคาไข่พื้นเมืองในท้องตลาด เพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุง กระบวนการผลิตไข่พื้นเมืองให้คุ้มทุนและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด

3. ประชุมปฏิบัติการระหว่างทีมวิจัยและสมาชิกกลุ่มฯ เพื่อถอดบทเรียนจากการทดลองดำเนินงานพัฒนาและปรับปรุง การเลี้ยงไก่ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด พร้อมกับถอดบทเรียน ปรับปรุงแก้ไข โดยจัดประชุมทุกเดือน รวม 8 ครั้ง

4. จัดเวทีชาวบ้าน เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่ม แหล่งอาหารและแหล่งตลาด โดยเชิญกลุ่มพ่อค้าแม่ค้า เกษตรกรในตำบล เจ้าหน้าที่พัฒนาการอำเภอ และสมาชิกกลุ่มฯ

5. ประชุมทีมวิจัยเพื่อสรุปบทเรียนจากการดำเนินงานวิจัย พร้อมกับจัดทำคู่มือ การบริหารจัดการเลี้ยงไก่และการตลาดเพื่อธุรกิจชุมชน จัดทำจำนวน 70 เล่ม แบ่งเป็น สมาชิกกลุ่ม 21 เล่ม สหกรณ์การเกษตร 10 เล่ม , เกษตรกรในตำบล 24 เล่ม และอบต.ในกิ่งอำเภอ ๆ ละ 5 เล่ม รวม 15 เล่ม

6. จัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

บทที่ 3

ข้อมูลพื้นฐานชุมชน

3.1 ประวัติความเป็นมา

ประวัติบ้านทุ่งก่อ จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่า – ผู้แก่ของหมู่บ้าน บ้านทุ่งก่อในสมัยก่อนเรียกว่า “ทุ่งพระผ่อ” เพราะมีพระพุทธรูปหนึ่งได้พุทธรูปมาที่ดอยพระพุทธรบาท และได้อยู่บนเขามองลงมา ยังพื้นที่ราบรุ่มว่าที่แห่งนี้ถ้าสร้างเป็นหมู่บ้านและวัดน่าจะเป็นที่อันอุดมสมบูรณ์ ดังนั้นเมื่อพระพุทธรูปนั้นพุทธรูปไปต่อ จึงไปพบกับชาวบ้านที่กำลังอพยพมาจากเมืองพม่าที่เรียกตัวเอง “ไคใหญ่” หรือ “ไคถวน” เมื่อชาวบ้านมาพบกับพระพุทธรูปจึงได้เอาของไปถวายและจึงทราบจากพระพุทธรูปนั้นว่ามีที่แห่งหนึ่งซึ่งถ้าไปตั้งหมู่บ้านก็น่าจะเป็นที่อุดมสมบูรณ์ เมื่อชาวบ้านได้พูดคุยกับพระพุทธรูปนั้นอยู่สักพัก ก็จึงได้นิมิตพระพุทธรูปนั้นมา และช่วยกันสร้างหมู่บ้านและวัดขึ้นพร้อม ๆ กัน เมื่อปี พ.ศ. 2428 และพระพุทธรูปนั้นซึ่งชาวบ้านเรียกกันว่า “คู่เจ้าหลวงคำ” หรือพระหลวงคำ ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสของวัดองค์แรก

ในสมัยก่อนเรียกหมู่บ้านนี้ว่า “ทุ่งพระผ่อ” ต่อมามีการพัฒนาชื่อกันขึ้นมาเพราะชาวบ้านได้มีการแผ้วถางป่าเพื่อทำเป็นทุ่งนา เมื่อมีทุ่งนากว้างขวางออกไปมากจนเป็นบริเวณกว้างและประกอบด้วยหมู่บ้านมีลำน้ำแม่ก่อซึ่งเปลี่ยนเหมือนสายเลือดใหญ่ ที่ให้ชาวบ้านได้ใช้น้ำทำนาทุกๆ ปี ดังนั้นจึงมีการตั้งชื่อหมู่บ้านใหม่ โดยรวมทุ่งนาอันกว้างรวมกับลำน้ำแม่ก่อเข้าด้วยกัน จึงได้ชื่อว่า “บ้านทุ่งก่อ” จนถึงปัจจุบันนี้

3.2 ที่ตั้ง - อาณาเขต

พื้นที่ตำบลทุ่งก่อเป็นที่ราบกว้าง และภูเขาสลับเรียงรายกันตลอดระยะทางเป็นแนวเขต และหมู่บ้านทุ่งก่ออยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงรายระยะทาง 37 กิโลเมตรและมีพื้นที่ 75.09 ตารางกิโลเมตร มีจำนวน 13 หมู่บ้าน จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2540 มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลมทาววันและตำบลป่าซาง

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลเมืองชุม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย

3.3 ประชากร

ประชากรส่วนใหญ่อพยพมาหลายพื้นที่และมีประชากรอาศัยอยู่ดั้งเดิมมีประชากรรวมทั้งสิ้น 6,373 คน แยกออกเป็นชาย 3,190 คน หญิง 3,183 คน และปัจจุบันมีประชากรรวมทั้งสิ้น 10,406 คนแยกเป็นชายจำนวน 5,209 คน หญิง 5,197 คนและแยกประชากรตามหมู่บ้าน ดังนี้

หมู่บ้าน	ประชากรชาย	ประชากรหญิง	ประชากรรวม
หมู่ 1 บ้านโป่ง	412 คน	505 คน	917 คน
หมู่ 2 บ้านดงชัย	469 คน	419 คน	888 คน
หมู่ 3 บ้านป่าห้ำ	260 คน	249 คน	509 คน
หมู่ 4 บ้านทุ่งก่อ	465 คน	459 คน	924 คน
หมู่ 5 บ้านห้วยเคียน	452 คน	451 คน	903 คน
หมู่ 6 บ้านเหล่า	452 คน	536 คน	988 คน
หมู่ 7 บ้านน้ำตกพัฒนา	411 คน	394 คน	805 คน
หมู่ 8 บ้านดงป่าสัก	320 คน	365 คน	685 คน
หมู่ 9 บ้านร่องบัวทอง	209 คน	197 คน	406 คน
หมู่ 10 บ้านห้วยเคียนใต้	317 คน	316 คน	633 คน
หมู่ 11 บ้านเหล่าเจริญราษฎร์	684 คน	713 คน	1,397 คน
หมู่ 12 บ้านเหล่าเจริญเมือง	232 คน	220 คน	452 คน
หมู่ 13 บ้านโป่งชัย	160 คน	174 คน	334 คน
รวม	4,843	4,998	9,841

3.4 การปกครองตำบลทุ่งก่อ กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง

การปกครองส่วนท้องถิ่นของตำบลทุ่งก่อ จะมีองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นองค์กรการปกครองท้องถิ่น ตามระเบียบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น มีหมู่บ้านจำนวน 13 หมู่บ้านดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ในแต่ละหมู่บ้านจะมีผู้ใหญ่บ้านปกครองอยู่ ซึ่งประกอบไปด้วย

- ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 ชื่อ นายฉิ่ง วันดี
- ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 2 ชื่อ นายปิ่น สิทธิขันแก้ว

- ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 ชื่อ นายสิงค์คำ วันดี
- ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 4 ชื่อ นายอินจันทร์ สิริพันธ์แก้ว
- ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 5 ชื่อ นายคัน กันหา
- ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 6 ชื่อ นายอุทัย จันทรา
- ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 7 ชื่อ นายวงศ์ มณีวรรณ
- ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 8 ชื่อ นายทองอินทร์ ทิพย์บรรหาร
- ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 9 ชื่อ นายมี สิริพันธ์แก้ว
- ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 10 ชื่อ นายฉลอง เหลาประเสริฐ
- กำนันตำบลทุ่งก้อหมู่ที่ 11 ชื่อ นายทองคำ ยาปะโลหิต
- ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 12 ชื่อ นายสมาน สักดาคำ
- ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 13 ชื่อ ถาวร สิริพันธ์แก้ว

3.5 การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน

ลักษณะของชุมชนบ้านทุ่งก้อเป็นชุมชนชนบทที่มีวิถีการดำรงชีวิตที่เรียบง่าย ที่ยังคงอนุรักษ์ถิ่นล้านนา ผสมผสานกับคนในชุมชนบางส่วนที่มีพื้นเพเป็นคนอีสาน การตั้งบ้านเรือนจะเป็นลักษณะของบ้านเดี่ยว และแบบครอบครัวใหญ่ ที่แยกกันอยู่ในบริเวณรั้วเดียวกัน ตั้งอยู่สองฝากของถนนสายเวียงชัย-กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง

และในขณะเดียวกันความเป็นเมือง ความทันสมัยก็เข้ามาสู่ชุมชนบ้านทุ่งก้อเหมือนกับชุมชนชนบทอื่นๆ จากบ้านที่ปลูกสร้างด้วยไม้ เปลี่ยนมาเป็นบ้านกึ่งปูนกึ่งไม้ หรือสร้างเป็นบ้านปูนอย่างเดียว ยกพื้นสูง (มีใต้ถุนบ้าน)

3.6 การคมนาคม

การคมนาคมทางบกสายหลักจากตัวเมืองเชียงราย - อำเภอเวียงชัยและแยกซ้ายจะไปกิ่งเวียงเชียงรุ้ง เดินทางโดยรถโดยสาร และสายรองลงมารถนพโลโยธิน - แม่จันแยกขวาไปสายท่าข้าวเปลือกแล้วแยกขวาเข้ากิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง โดยเดินทางรถยนต์

3.7 ระบบสาธารณูปโภค

- ที่ทำการไปรษณีย์เอกชน จำนวน 1 แห่ง
- การประปาหมู่บ้าน จำนวน 13 แห่ง

3.8 สภาพเศรษฐกิจ

การเกษตรกรรม ส่วนใหญ่แต่ละครอบครัวจะทำการเกษตร ประมาณร้อยละ 90 ของประชากรในตำบลทุ่งก่อ

การอุตสาหกรรม ประกอบด้วย

- โรงบ่มใบยา จำนวน 1 แห่ง
- โรงสีข้าวขนาดเล็ก จำนวน 25 แห่ง
- โรงงานอิฐบล็อก จำนวน 7 แห่ง
- โรงงานตัดเย็บเสื้อผ้า จำนวน 1 แห่ง

การพาณิชยกรรม ประกอบด้วย

- สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงขนาดใหญ่ จำนวน 3 แห่ง
- สหกรณ์ จำนวน 1 แห่ง

การบริการ ประกอบด้วย

- ร้านค้า จำนวน 380 แห่ง
- โรงแรม จำนวน 1 แห่ง
- สนามกอล์ฟ 18 หลุม จำนวน 1 แห่ง

3.9 ประเพณี วัฒนธรรม

ประเพณีวัฒนธรรมของตำบลทุ่งก่อ จากการพูดคุยหรือสนทนากับผู้เฒ่าผู้แก่ พบว่า ชุมชนส่วนใหญ่จะมีการแต่งกายแบบพื้นบ้านใน อดีตผู้หญิงต้องทอผ้าใส่เองเกิดเป็นการนันทนาการฟ้อนสาวไหม ภาษาพูดประกอบด้วยภาษา พื้นเมือง อีสาน จีน ไทยลื้อ และเงิน อาหารมีทั้งอาหารเหนือและอีสาน ด้านวัฒนธรรมยังคงมีความเชื่อเรื่องบุญ – บาป ข้อห้ามของหญิงมีครรภ์ (ขีด) ความเชื่อด้านผีสงฆ์ มีการเล่นดนตรี เป่าพาทย์ สะล้อซอซึง โปงลาง ซอพื้นเมือง นาฏศิลป์ พื้นบ้านตามวัดประเพณี วันเข้าพรรษา ออกพรรษา ถือน้ำดำหัว งานบวชนาค บุญบั้งไฟ สงกรานต์พระพุทธรบาท

3.10 ทรัพยากรธรรมชาติ

สภาพป่าและทรัพยากรธรรมชาติทั่วไปนั้นเป็นภูเขาหินทราย มีความอุดมสมบูรณ์ และมีบางพื้นที่ความแห้งแล้งเนื่องจากแต่ก่อนมีการตัดไม้ และในบริเวณที่แห้งแล้งนั้นส่วนใหญ่จะเป็นภูเขาหินทราย ที่ต้นไม้นั้นน้อย และมีความหลากหลายทางชีวภาพ เช่น กล้วยไม้ ผักถูดยักษ์ นอกจากนี้ก็ยังมีพืชที่ใช้เป็นอาหารได้ เช่น เห็ด หน่อไม้

3.11 แหล่งท่องเที่ยว

1. วนอุทยานประวัติศาสตร์เวียงเชียงรุ้ง ตั้งอยู่บ้านห้วยเคียนใต้ หมู่ที่ 10 ตำบลทุ่งก่อ ระยะทางห่างจากกิ่งอำเภอ ประมาณ 12 กิโลเมตร
2. คอยพระบาททุ่งก่อ มีรอยพระพุทธบาทเหนือ และรอยพระพุทธบาทใต้ ผาเสด็จโลก ผาตัด ผาเก้ง และบ่อน้ำทิพย์ ตั้งอยู่บ้านดงชัย หมู่ที่ 2 ตำบลทุ่งก่อ ระยะทางห่างจากกิ่งอำเภอ ประมาณ 9 กิโลเมตร
3. น้ำตกตาดควัน มีความสูงประมาณ 50 เมตร ตั้งอยู่บ้านตาดควัน หมู่ที่ 9 ตำบลป่าขวาง ระยะทางห่างจากกิ่งอำเภอ ประมาณ 17 กิโลเมตร
4. น้ำตกแม่สัก มีความสูงประมาณ 15 เมตร ตั้งอยู่บ้านน้ำตกพัฒนา หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งก่อ ระยะทางห่างจากกิ่งอำเภอประมาณ 8 กิโลเมตร
5. น้ำตกห้วยโป่ง มีความสูงประมาณ 15 เมตร ตั้งอยู่บ้านโป่ง หมู่ 1 ตำบลทุ่งก่อ ระยะทางห่างจากกิ่งอำเภอประมาณ 11 กิโลเมตร
6. อ่างเก็บน้ำห้วยดินคำ ตั้งอยู่บ้านทุ่งก่อ หมู่ที่ 4 ตำบลทุ่งก่อ ระยะทางห่างจากกิ่งอำเภอประมาณ 3 กิโลเมตร
7. สนามกอล์ฟวอเตอร์ฟอร์ด วิลเลจ ขนาด 18 หลุม ตั้งอยู่บ้านโป่ง หมู่ที่ 1 ตำบลทุ่งก่อ ระยะทางห่างจากกิ่งอำเภอประมาณ 2 กิโลเมตร

3.12 ปัญหาของชุมชน

1. พื้นที่ทำการเกษตรน้อยไม่เพียงพอการทำกิน เนื่องจากประชากรในชุมชนเริ่มมีมากขึ้น ความเป็นครอบครัวเดี่ยวเริ่มเกิดขึ้นทำให้การทำอาชีพการเกษตรเป็นทางเลือกหนึ่งของคนในชุมชน
2. การเวนคืนที่ดินทำกินของคนในชุมชนบางส่วนที่ทำอยู่ในเขตป่าสงวน ทำให้มีความวิตกกังวลไม่รู้ว่าเวลาใดทางราชการจะเวนคืน
3. การขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง
4. ปัญหาไฟไหม้ป่า โดยเฉพาะในฤดูแล้ง ไฟป่ามักจะเกิดขึ้นทำลายป่าไม้ และผลผลิตของคนในชุมชนบางคนที่เข้าไปทำการเกษตรในบริเวณเนินเขาใกล้ป่า
5. ปัญหาการว่างงาน ไม่มีอาชีพเสริมรองรับ ในปัจจุบันนี้เยาวชน คนหนุ่มสาวที่ไปเรียนในเมืองเริ่มจบการศึกษาบางคนก็ไ้งานทำ และอีกส่วนหนึ่งต้องตกงาน กลับมาอยู่บ้านกับพ่อแม่ บางคนก็ช่วยพ่อแม่ประกอบธุรกิจส่วนตัว ทำนา ทำไร่ ทำสวน แต่บางคนทำงานหนักไม่ได้หรือทำไม่เป็นก็ต้องตกเป็นภาระของครอบครัว ไม่มีอาชีพเสริมรองรับ

6. การสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในยุคปัจจุบันที่ไม่อาจฝืนได้ ต้องปล่อยให้เป็นไปตามพลวัตรของสังคม แต่ทางชุมชนก็ยังต้องการที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามเหล่านี้เอาไว้ เพื่อเป็นตัวเชื่อมประสานสายใย ความสัมพันธ์ของครอบครัว คนในชุมชน และสังคม

บทที่ 4

ข้อมูลกลุ่มเลี้ยงไก่บ้านทุ่งก่อ

4.1 ประวัติความเป็นมา

หมู่บ้านทุ่งก่อตั้งอยู่ที่ตำบลทุ่งก่อ ถึงอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัด ระยะเวลาเดินทางไปถึงบ้านทุ่งก่อจากตัวเมืองเชียงรายประมาณ 37 กิโลเมตร คนในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ทำไร่ มันสำปะหลัง ไร่ข้าวโพด แต่ชีวิตเกษตรกรรมจะมีรายได้ที่ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับความพอใจของพ่อค้าคนกลาง และความผันผวนของตลาด พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ทำไร่ ประมาณร้อยละ 90 อยู่ในเขตป่าสงวน ในอนาคตอาจมีการเวนคืนที่ดิน ดังนั้นคนในชุมชนจึงรวมตัวกันระดมความคิดเพื่อหาทางออกในการเรื่องนี้ โดยอาศัยพื้นฐานการประกอบอาชีพ ความรู้ประสบการณ์ที่มีอยู่ในชุมชนจากการปลูกข้าวโพด การปลูกผัก การทำเห็ดฟาง การเลี้ยงวัว ควาย การเลี้ยงไก่พื้นเมืองที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน โดยมีแกนนำกลุ่มในการริเริ่มแนวความคิดนี้คือนายอุดม มณีจันทร์สุข และเพื่อนๆ ในชุมชนที่มีจุดหมายอยากมีอาชีพ มีรายได้หมุนเวียนในท้องถิ่น เพราะตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาของคนในชุมชนจะมีความวิตกกังวลอยู่ตลอดเวลาเกรงว่าพื้นที่ทำกินที่อยู่ในเขต ป่าสงวนของตนจะถูกเวนคืน และยังต้องการลดปัญหาหนี้สินของท้องถิ่นที่มีหนี้สินประมาณร้อยละ 90 จึงนำเรื่องราวปัญหาที่เกิดขึ้นมาปรึกษาและพูดคุยกันในกลุ่มเพื่อนบ้าน หมู่เครือญาติว่าเราจะทำอะไรกันดี เพื่อให้เกิดรายได้ในท้องถิ่นของเราและให้ครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้น ในขณะนั้น (ปี 2545) อาจารย์ณรงค์พันธ์ อุนถัมย์ อาจารย์จากสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ได้มาให้คำแนะนำ ปรึกษาในการแก้ไขปัญหาของ ชุมชนที่กำลังประสบอยู่ และได้แนะนำเกี่ยวกับกองทุนให้กับคนในชุมชนได้ทราบว่า พวกนั้นมีหลายอย่าง เช่น เงินที่มาจากรัฐบาล (ทุนกู้ยืม เงินของการทดลองในรูปของเกษตรกร) เงินที่มาจากองค์กรเอกชน (ทุนมูลนิธิ) และรวมถึงเงินของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.ภาค) ที่ให้การสนับสนุนทุนในลักษณะของการศึกษาวิจัย เพื่อเรียนรู้การแก้ปัญหาอย่างมีระบบ มีศูนย์ประสานงานวิจัยสกว.ภาค เขตเชียงราย - พะเยา - ฝาง เป็นศูนย์ประสานงานของสกว.ภาค ตั้งอยู่ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ดังนั้นทุกคนจึงเกิดความสนใจที่จะเข้ามาพูดคุยและปรึกษากับทางศูนย์ประสานงานวิจัยสกว.ภาค เขตเชียงราย และตกลงกันที่จะทำโดยนายอุดมได้ให้แนวคิดกับทุกคนว่า ทุกคนต้องมีความมุ่งมั่นะขยันอดทนในการทำงานร่วมกัน เรียนรู้ร่วมกัน ทดลองและพัฒนาสิ่งที่จะทำให้ดียิ่งขึ้น

ต่อมาทางกลุ่มได้นัดหมายประสานงานกันเพื่อไปติดต่อพัฒนาโครงการในวันที่ 6 ตุลาคม 2545 ซึ่งได้รวมตัวกันไปทั้งหมด 11 คน เข้าพบกับ ผศ.ดร. ชัยยง เทาประเสริฐ เพื่อปรึกษาขอคำแนะนำรวมทั้งได้เล่าปัญหา อุปสรรคของชุมชนให้อาจารย์ได้รับทราบซึ่ง

อาจารย์ได้ให้ แนวคิดปัญหาของท้องถิ่นที่เกิดจากอะไร และชุมชนของตนเองมีจุดเด่น(ข้อดี) จุดด้อย (ข้อเสีย) อะไร ชุมชนมีความพร้อมมากน้อยขนาดไหนในการทำงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเอง จนกระทั่งได้ข้อยุติในการสนทนาและอาจารย์ยังได้ให้ข้อคิดกับกลุ่มสมาชิกทุกคนในการหาแนวทางและกระบวนการต่างๆ ในการประกอบอาชีพโดยอาศัยศักยภาพของท้องถิ่นที่มีอยู่เดิมที่สามารถนำมาพัฒนาอาชีพให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น หลังจากนั้นทางกลุ่มสมาชิกได้นำข้อคิดที่ได้จากอาจารย์ยังยงกลับมาปรึกษาหารือกัน ซึ่งทำให้สมาชิกบางคนเกิดความท้อ ไม่ช่วยกันคิดและก่อนที่จะทุกคนจะแยกย้ายกลับบ้านไป นายอุดม มณีจันทร์สุข ได้พูดให้ข้อคิดกับทุกคนว่า ดังที่พวกเราได้พูดคุยกันไว้เมื่อครั้งแรกว่า คือ " ความพยายามอยู่ที่ไหนความสำเร็จอยู่ที่นั่น" และทุกฝ่ายก็กลับไปพักของตนเอง และในวันที่ 20 ตุลาคม 2545 ทางสมาชิกกลุ่มได้รวมตัวกันอีกครั้งเพื่อติดต่อขอเข้าพบอาจารย์ยังยงอีกครั้ง และสมาชิกได้สนทนาพูดคุยให้อาจารย์ได้รับฟังเกี่ยวกับโครงการของสมาชิกที่ได้ไปคิดที่จะประกอบอาชีพกัน การสนทนาพูดคุยในวันนี้ทำให้กลุ่มเกิดกำลังใจและความหวังขึ้นและพัฒนาโครงการกับทางศูนย์ประสานงานวิจัยสกว.ภาคเขตเชียงราย โดยร่วมกันจัดทำโครงการวิจัยเรื่อง "การศึกษาฟื้นฟูและ การพัฒนาไก่พื้นเมืองให้เป็นธุรกิจชุมชนบ้านทุ่งก่อ" โดยได้รับการอนุเคราะห์จากอาจารย์ยังยง ที่ไปสำรวจพื้นที่ด้วยตนเอง และพัฒนาโครงการจนกระทั่งได้ส่งโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนทุนและทำสัญญากับสกว. เป็นระยะเวลา 1 ปี 2 เดือนโดยเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน2545 - เมษายน 2547 โดยมีจุดตอบคำถามว่า ความต้องการของตลาดแต่ละประเภท เป็นอย่างไร การพัฒนาขีดความสามารถของสมาชิกในกลุ่ม กระบวนการ/วิธีการพัฒนาการผลิต การตลาด การปรับปรุงการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้คุ้มทุนและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดได้ มีกระบวนการอย่างไร โดยอาศัยศักยภาพของตนมาพัฒนาให้เป็นอาชีพและสร้างรายได้ให้กับชุมชน ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองผสมไก่ชน จนพัฒนาเป็นไก่สามสายเลือดที่มีเนื้อแน่นน้ำหนักดี ขนไม่เยอะ เจริญเติบโตเร็ว ด้านทานโรคได้ดี และประกอบกับชุมชนมีประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่ การเพาะพันธุ์ ไก่ ที่ร่วมกันพัฒนาระบบการผลิตและตลาดของไก่พื้นเมืองที่พัฒนาจากการเลี้ยงไก่เล็ก ๆ น้อย ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาเป็นเชิงระบบ หรือเชิงการค้ามากขึ้น จึงได้จัดตั้งกลุ่มอย่างเป็นทางการเมื่อ พฤศจิกายน 2545

4.2 การบริหารจัดการกลุ่ม

4.2.1 การบริหารจัดการกลุ่ม ก่อนดำเนินโครงการ

เริ่มแรกของการการจัดตั้งกลุ่มสมาชิกผู้เลี้ยงไก่ดำบดทุ่งก่อนั้นยังไม่มีมีการรวมตัวของกลุ่มอย่างชัดเจน หรือเรียกได้ว่ายังไม่เกิดรูปแบบหรือระบบที่ตายตัว ทำให้ในระยะแรกนั้นการบริหารจัดการกลุ่ม การผลิต และการตลาดยังไม่ชัดเจน โดยเฉพาะเรื่องของทักษะด้านการเลี้ยงไก่

อย่างเป็นระบบเชิงธุรกิจ ด้านการทำบัญชี ทักษะด้านการตลาด เช่น การแสวงหาตลาดที่ผองอาศัย การปฏิสัมพันธ์กับชุมชนอื่นๆ ในการจัดจำหน่ายสินค้า ทักษะด้านการซื้อขาย และทักษะด้านการแปรรูปไม้ที่เลื่อยเป็นสินค้าอื่นๆ หลังจากทีกลุ่มเกิดกลุ่มการเลื่อยไม้ ที่ก่อตัวจากโครงการวิจัย การฟื้นฟูและการพัฒนาไม้พื้นเมืองให้เป็นธุรกิจชุมชนบ้านทุ่งก่อ ทางทีมเริ่มมีการปรึกษาหารือกันในการหาแนวทางในการทำงานเป็นกลุ่ม โดยการศึกษาดูงาน ปรึกษาผู้รู้ในท้องถิ่นและบุคคลที่ทำการสำเร็จนำมาพัฒนาตนเองให้รู้จักกับบทบาทหน้าที่ของตนเองและนำมาทดลองปฏิบัติกับสมาชิกกลุ่มผู้เลื่อยไม้และสมาชิกในทีมวิจัย

4.2.2 การบริหารจัดการกลุ่ม หลังดำเนินโครงการ

หลังจากกลุ่มได้ดำเนินการทดลองพัฒนาปรับปรุงไม้พื้นฐพื้นเมืองให้เป็นธุรกิจชุมชน ทั้งด้านการผลิต (การผสมพันธุ์ไม้ การอนุบาลลูกไม้ การปลูก ไร่ ฯลฯ) การตลาด (การแปรรูปไม้เป็นสินค้าชนิดอื่นๆ การจัดจำหน่าย การขนส่ง วิธีการชำระเงิน การประชาสัมพันธ์) ทำให้กลุ่มสมาชิกเลื่อยไม้เข้าใจการทำงานเป็นกลุ่มเป็นระบบมากขึ้น ในการบริหารจัดการกลุ่มนั้น ได้มีการวางระบบการเปิดรับสมาชิกทำเป็นสมุดทะเบียนของกลุ่ม มีการระดมเงินทุนภายในกลุ่มออกมาในลักษณะของหุ้น ทำให้มีเงินหมุนเวียนในการทำกิจการเลื่อยไม้ของกลุ่ม มีโครงสร้างการทำงานแต่ละฝ่ายที่ชัดเจน ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ ผู้ช่วยเลขานุการ ผู้ช่วยเลขานุการ ผู้ช่วยเลขานุการ การบัญชี การตลาด กรรมการ มีระบบการทำบัญชีเบื้องต้น เช่น การซื้อขาย หรือการทำรายรับและรายจ่าย และมีข้อตกลงกันในเรื่องต่างๆ เช่น กฎระเบียบการเลื่อยไม้ การจัดประชุมกลุ่มสมาชิกทุก ๆ 1 ครั้ง/เดือน

4.3 กฎระเบียบของกลุ่มผู้เลื่อยไม้

การจัดตั้งกฎระเบียบของกลุ่มผู้เลื่อยไม้ เกิดขึ้นในช่วงที่เริ่มมีการศึกษาวิจัย การพัฒนา และฟื้นฟูไม้พื้นเมืองให้เป็นธุรกิจชุมชนบ้านทุ่งก่อ โดยได้แนวความคิดมาจากประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ จากการศึกษาดูงาน และจากการสอบถามผู้มีประสบการณ์ในด้านนี้ จึงได้มีการระดมความคิดเพื่อร่างกฎระเบียบของกลุ่มผู้เลื่อยไม้ ที่ร่างขึ้นด้วยความสมัครใจของกลุ่มสมาชิกเลื่อยไม้ผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้าน ซึ่งจุดประสงค์ใหญ่ๆ นั้นต้องการให้กลุ่มสมาชิกมีการรวมตัวกัน ช่วยเหลือกันและกัน ลดภาระหรือแก้ปัญหาบางส่วนของสมาชิกกลุ่มที่ไม่มีทุนในการหมุนเวียนในระบบของการพัฒนาอาชีพตนเอง โดยได้ตั้งกลุ่มและกฎระเบียบของกลุ่มดังนี้

ที่ปรึกษา ประกอบไปด้วย นายณรงค์พันธ์ คุณรัมย์ นายบุญมา พมาลัย

กรรมการดำเนินการ ประกอบไปด้วย

- ประธาน นายดวงดีบ วันดี

- รองประธาน นายถนอม มณีจันทร์สุข
- เลขานุการ นายอุทัย ธรรมจักร์
- ผู้ช่วยเลขานุการ นายประเสริฐ จอมสวรรค์
- เภรียุญิก นายอ้าย จันกิติ
- ผู้ช่วยเภรียุญิก นายแก้วมุล วันดี
- บัญชี นายอุดม มณีจันทร์สุข
- คณะกรรมการ นายจ้านงค์ มณีจันทร์สุขและนายหวิว จันทรกิติ

ในการจัดตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานนั้นเป็นการมอบภาระกิจให้แก่แต่ละบุคคล โดยแต่ละตำแหน่งจะมีบทบาทหน้าที่ของตนเองดังต่อไปนี้

1. ประธาน มีหน้าที่ ให้การคำปรึกษา การตัดสินใจ ควบคุมการประชุมและการะงานต่าง ๆ ของคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ และปัญหาของสมาชิกกลุ่ม ตามที่ได้ให้ข้อตกลงในที่ประชุม
2. รอง/ประธาน มีหน้าที่ ช่วยประธานในเรื่องของการดำเนินงาน การตัดสินใจเวลาประธานติดภาระกิจหรือการทำงานอย่างอื่น
3. เลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการ มีหน้าที่จดบันทึกรายงานต่าง ๆ และติดตามผลการดำเนินงานของกลุ่มสมาชิกผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง นัดประชุม รายงานผลการประชุม
4. เภรียุญิก มีหน้าที่ ควบคุมดูแล ตรวจสอบรายรับ - รายจ่ายและเก็บรักษาเงินสด และทรัพย์สินของกลุ่ม
5. การบัญชี มีหน้าที่ จดรายรับ รายจ่ายและพัฒนากลุ่ม จัดทำงบดุลและรายงานการเงินทุกเดือนและดูแลเอกสารทางบัญชีให้เรียบร้อย เป็นต้น
6. สมาชิกกลุ่มทุกคน มีส่วนร่วมในการร่างกฎระเบียบ ผ่านการประชาคม และเป็นสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงไก่

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มสมาชิก คือ

1. เพื่อเป็นการส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มในชุมชนมีอาชีพ
2. เพื่อให้คนในชุมชนรู้จักหน้าที่พึ่งพาตนเอง และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
3. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาสมาชิกกลุ่มในชุมชน ให้มีความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่
4. เพื่อให้ชุมชนเกิดความสามัคคีกันและอนุรักษ์ไก่พื้นเมืองเพื่อไม่ให้สูญพันธุ์และเกิดการพัฒนารูปแบบ การผลิต การบริโภคในชุมชน

คุณสมบัติของสมาชิกกลุ่ม คือ

1. เป็นผู้มีภูมิลำเนาในเขตบ้านทุ่งก่อ
2. เป็นผู้มีความรักในการเลี้ยงไก่
3. เป็นผู้มีความพร้อมที่จะปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่ม
4. เป็นผู้ไม่คิดยาเสพติด เช่นยาบ้า และอื่น ๆ

ในการสมัครแต่ละครั้งผู้จะเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มต้องนำสำเนาทะเบียนบ้านและสำเนาบัตรประชาชนจำนวนละ 1 ฉบับ และการเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มต้องถือกฎระเบียบตามที่กลุ่มได้กำหนดไว้และสมาชิกต้องปฏิบัติตามดังนี้

- มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและกลุ่ม
- มีความเสียสละเพื่อส่วนร่วม
- มีความเห็นอกเห็นใจกันในกลุ่ม
- มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

สมาชิกแรกเข้าต้องถือหุ้นอย่างน้อย 1 หุ้นๆละ 10 บาทและค่าสมัครแรกเข้า 30 บาท โดยมีค่าธรรมเนียมและค่าบำรุง 25 บาท ค่าสมุดประจำตัว 5 บาท จะเปิดดำเนินการทุกวันๆที่ 20 ของทุกเดือน ตั้งแต่เวลา 18.00น. - 20.00 น. ผู้เป็นสมาชิกต้องมีอายุไม่เกิน 80 ปี หากพ้นจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม เมื่อต้องการเข้าเป็นสมาชิกอีก จะต้องรอให้ครบ 1 ปี จึงจะมีสิทธิสมัครเข้าเป็นสมาชิกได้ใหม่และต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม ส่วนระเบียบการพ้นจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม นั้นได้แก่ การเสียชีวิต การลาออก ขาดส่งเงินติดต่อกัน 3 เดือน จงใจฝ่าฝืนระเบียบและข้อบังคับกลุ่ม

4.4 จุดดีและจุดด้อยของกลุ่มผู้เลี้ยงไก่

- จุดดีของกลุ่มผู้เลี้ยงไก่

- 1) สภาพแวดล้อมที่มีบริเวณกว้าง ร่มรื่น
- 2) สมาชิกกลุ่มมีการเลี้ยงไก่พื้นเมืองที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น ซึ่งมีความรู้ประสบการณ์ ด้านการเลี้ยงไก่ที่เป็นพื้นฐานเดิม
- 3) มีผู้นำชุมชนอย่างไม่เป็นทางการที่กล้าคิด กล้าทำ และมีความมุ่งมั่นพยายาม อดทน ที่จะแก้ปัญหาในชุมชนของตนเอง
- 4) มีความสามัคคีในหมู่เพื่อนบ้าน เครือญาติที่พร้อมจะให้กำลังใจและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

- นายเมือง ราชคม บ้านร่องหวาย
- นายดวงคำ บ้านปายางมน
- นายสงวน (พี่เป้ง) บ้านคอยสะเก็น
- นางศรี มณีจันทร์สุข บ้านทุ่งก่อ

ตลาดขายส่งที่ชำแหละไก่แล้ว ในราคา 75 บาท ได้แก่ ตลาดเทศบาลบ้านเหล่า
ตลาดสดคงชัย ตลาดสดโป่งชัย กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย

แหล่งตลาดขายปลีก

ไก่เป็น ขายเป็นราคาตัวละ 50 บาท จะนำไปขายในตลาดสดภายในชุมชน และ
ตลาดเทศบาลบ้านเหล่า โดยสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ จะนำไปขายในตลาดด้วยตนเองซึ่งวิธีนี้ ผู้เลี้ยง
หรือสมาชิกกลุ่มจะได้เงินหมุนเวียนในกลุ่มสมาชิกดีกว่า การขายผ่านพ่อค้า-แม่ค้า

ไก่ชำแหละ ขายเป็นราคาตัวละ 75 บาท จะนำไปขายที่ตลาดสดในชุมชน และ
ตลาดสดเทศบาลบ้านเหล่า

การจำหน่ายไก่สด (ไก่เป็น) ทั้งปลีก - ส่ง ทางกลุ่มได้มีข้อตกลงกับสมาชิกใน
กลุ่มว่า ก่อนการจำหน่ายไก่สด ให้สมาชิกนำไก่อมารวมกันที่กลุ่ม เพื่อทำการชั่งน้ำหนักรวมของไก่
แต่ละคนที่นำมา และฝ่ายบัญชีของกลุ่มจะบันทึกน้ำหนักไว้ และ ฝ่ายตลาดนำไก่ที่รวบรวมได้ไป
ส่งขายให้กับพ่อค้าแม่ค้าที่สั่งมา หรือที่ผู้บริโภคต้องการ หลังจากที่ยกไก่ได้ จะจ่ายเงินให้สมาชิก
แต่ละคนตามจำนวนน้ำหนักไก่อของสมาชิกที่นำมา และจะหักเงินเข้ากลุ่ม ตัวละ 1 บาท เหตุที่ทำ
เช่นนี้เพราะเป็นการหมุนเวียนเงินจะผ่านทางกลุ่มเพื่อให้เกิดอำนาจต่อรองได้มากขึ้น

การขายไก่ชำแหละ ทั้งปลีก - ส่ง ทางกลุ่มจะมีตัวแทนขายไก่ชำแหละทั้งขายปลีก
- ส่ง โดยให้สมาชิกแต่ละคนชำแหละไก่ส่งให้ตัวแทน ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มไปส่ง และขายปลีกใน
ตลาดชุมชน ตลาดเทศบาล โดยตัดราคากำไรร้อยละ 75 บาท โดยจะชั่งน้ำหนักไก่แล้วเมื่อนำไปส่ง
หรือขายเสร็จก็จะจ่ายเงินผ่านกลุ่ม เพื่อให้คณะกรรมการการเงิน - การบัญชีได้ทำรายรับรายจ่าย
ผ่านทางกลุ่มและได้เช็คยอดจำนวนไก่ที่ขายแต่ละประเภท แล้วให้ทางกลุ่มจ่ายเงินให้สมาชิกที่นำ
ไก่อมาให้ โดยหักเป็นเงินสะสมเข้ากลุ่มตัวละ 1 บาท (ทำตามจำนวนที่ตลาดสั่ง)

การขายไก่แปรรูป ทางกลุ่มมีการทดลองขายไก่แปรรูป เช่น ไก่อบ ไก่ปิ้ง ไก่ย่าง
ไส้กรอกไก่ ตามตลาดริมทางของกลุ่ม จะมีตัวแทนสมาชิกจากกลุ่มเป็นคนขาย โดยให้สมาชิก
ชำแหละไก่อมาส่งให้กับตัวแทน โดยผลัดกันชำแหละมาส่งวันละ 5 - 10 ตัว โดยจ่ายเงินผ่านกลุ่ม
และกลุ่มก็จะขายให้เหมือนการขายไก่เป็นและไก่ชำแหละที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว

การขนส่งไก่เป็น ถ้าส่งนอกชุมชนไม่ต่ำกว่า 50 ตัว ถ้าต่ำกว่านั้นมารับเอง ไก่ชำแหละ ถ้าส่งในชุมชนไม่ต่ำกว่า 20 ตัว ถ้านอกชุมชนต้องไม่ต่ำกว่า 30 ตัว และไก่แปรรูป ถ้าส่งในชุมชนไม่ต่ำกว่า 15 ตัว ถ้าส่งนอกชุมชนต้องไม่ต่ำกว่า 30 ตัว

การชำระเงิน มี 2 อย่าง คือ การชำระเป็นงวด เช่น ส่งไก่รุ่นนี้ไปแล้วจะเก็บเงินอีกครั้งถ้าไก่รุ่นต่อไปส่ง (กรณีนี้จะให้เฉพาะลูกค้าที่ไว้ใจ และเชื่อใจกันจริง ๆ เท่านั้น) การชำระด้วยเงินสดขายให้ก็รับเงินมาด้วย (ทางกลุ่มได้พูดคุยกับลูกค้าก่อนที่จะขายไก่ให้ว่าขอเป็นเงินสด) สำหรับกรณีที่ 1 นั้น ต้องมีการซื้อขายกับกลุ่มเป็นระยะเวลานาน ๆ และต้องผ่านการลงมติทางมติจากที่ประชุมกลุ่มก่อนที่จะดำเนินการในกรณีที่ 1 ได้ และต้องเป็นลูกค้าประจำเท่านั้น

การประชาสัมพันธ์ ของกลุ่มโดยการให้ข้อมูลข่าวสารในรูปแบบลักษณะต่างๆ ได้แก่ การทำนามบัตร ถ้าไปขายที่ใดจะฝากประชาสัมพันธ์ไว้ การทำแผ่นพับเผยแพร่เกี่ยวกับกลุ่ม เช่น สถานที่ติดต่อกลุ่ม วัตถุประสงค์ของกลุ่ม การบริการของกลุ่ม ราคาสินค้าของกลุ่ม คุณภาพของสินค้า จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ โดยติดตามแหล่งตลาดหรือย่านชุมชน และการประชาสัมพันธ์ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของกลุ่มคือ การจัดงานนิทรรศการออกร้านตามเทศกาลต่าง ๆ เช่น การออกร้านในงานวันทานตะวัน ที่กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้งเป็นผู้จัด ที่ทางกลุ่มได้มีโอกาสเข้าร่วม เพื่อทดลองตลาดไก่แปรรูป

สรุปได้ว่า การดำเนินงานศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบของกลุ่มในครั้งนี้ ผลจากการทดลองดำเนินการในการฟื้นฟูและพัฒนาพัฒนาไก่พันธุ์พื้นเมืองในเป็นธุรกิจชุมชน ที่มีการพัฒนาด้านการผลิตและการแสวงหาตลาดของสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงไก่จากการไม่เคยทำกิจกรรม และการนำองค์ความรู้ ประสบการณ์ ศักยภาพและโอกาสที่มีอยู่ในตัวบุคคลของสมาชิกกลุ่มมาปฏิบัติ ทำให้เกิดงาน และรายได้ให้กับสมาชิกกลุ่ม

4.6 ทำเนียบลูกค้าแต่ละประเภท

การเริ่มทำเนียบของสมาชิกกลุ่มเลี้ยงไก่มาจากการหาข้อมูลตลาด ความเป็นไปได้ในการดำเนินการประกอบธุรกิจในการเลี้ยงไก่ของสมาชิกกลุ่มเลี้ยงไก่จึงทำมีรายชื่อของผู้สั่งซื้อดังมีรายนาม ต่อไปนี้

1. นายเมือง ราชคม ต้องการไก่จำนวน 0.8 -1.3 กิโลกรัม / ตัว วันละ 20 ตัว
2. นางศรี มณีจันทร์สุข ต้องการไก่จำนวน 0.8 -1.3 กิโลกรัม / ตัว วันละ 20 ตัว
3. นายดวงคำ สุทา (บ้านป่าขามมน) ต้องการไก่จำนวน 0.8 -1.3 กิโลกรัม / ตัว วันละ 30 ตัว
4. นายปิ่น (เวียงชัย) ต้องการไก่จำนวน 0.8 -1.3 กิโลกรัม / ตัว วันละ 30 ตัว

5. ตลาดนัดไก่เชียงแสน กลุ่มจะต้องนำไก่ไปขายเอง (มีทุกวันอาทิตย์) หน้าวัดปงสนุก
สำหรับไก่ชนแหละทางกลุ่มได้ให้ตัวแทนไปขายที่ตลาดเทศบาลและตลาดในชุมชน

6. นางศรित्र ใจจุ่มป่า ร้านหลบมุม ตำบลบ้านคู้ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย อาทิตย์
ละ 10 ตัวให้ไปปรับเอง

บทที่ 5

กระบวนการและวิธีการฟื้นฟูและพัฒนาโกพันธุ์พื้นเมืองให้เป็นธุรกิจชุมชน

การพัฒนาโกพันธุ์พื้นเมืองให้เป็นธุรกิจชุมชนนั้น ปัจจัยที่เอื้อให้ชุมชนได้เปรียบหรือโอกาสนั้นค่อนข้างสูง เนื่องจากบริษัทหรือกลุ่มเกษตรกรที่เลี้ยงโกพันธุ์พื้นเมืองยังมีน้อย ไม่เพียงพอต่อการบริโภคของผู้บริโภคในปัจจุบันแต่ตลาดของโกพันธุ์เนื้อพันธุ์ใหม่จะมีมากและมีการเลี้ยงที่เยอะเกือบทุกภาคที่เป็นรูปของบริษัทรักษา ซึ่งทีมวิจัยมีแนวคิดและกระบวนการต่าง ๆ ว่าการที่จะลงทุนเลี้ยงโกควรมีการวิเคราะห์ตลาด และมีการวางแผน มีการวางแผนเป้าหมายกันศึกษาศักยภาพของชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม ทรัพยากร ทุน แรงงาน ที่สามารถทำให้การทำงานนั้นขับเคลื่อนตลอดระยะเวลาในการทำงาน และหัวใจหลักของการทำงานอีกด้านหนึ่งคือตัวบุคคลหรือคนนั่นเอง ซึ่งทีมวิจัยและกลุ่มได้มองเห็นและกระบวนการที่จะทำให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพตลอดระยะเวลาในการทำงานที่ทีมได้ปฏิบัติกันมา แต่บางครั้งทีมวิจัยก็มีปัญหาขัดแย้งกันเองอย่างไรก็ตามปัญหาต่างๆ ก็สามารถทำให้ทีมวิจัย ช่วยกันแก้ไข ปรับความเข้าใจกันได้ ดังสุภาษิตที่ว่า “องค์กรใดไม่มีปัญหานั้นยากที่จะพัฒนาองค์กรนั้นให้สำเร็จได้” และทางคณะทีมวิจัยต่างก็มีแนวคิดว่า การทำงานในระบบหรือกระบวนการทำงานขององค์กรนั้นย่อมมีปัญหาทุก ๆ ที่ ซึ่งถ้าแต่ละคนนั้นมาช่วยกันแก้ปัญหาก็สร้างความเข้าใจร่วมกันในการทำงานไปยังทิศทางเดียวกันและช่วยกันผลักดันงานให้สำเร็จไปด้วยพลังของบุคคลโดยผลักดันให้งานไปถึงเป้าหมายและต้องมีความพร้อมในการทำงาน

5.1 การพัฒนาศักยภาพในการดำเนินธุรกิจชุมชน

5.1.1 การพัฒนาศักยภาพของสมาชิกกลุ่ม การดำเนินธุรกิจชุมชนนั้นศักยภาพของตัวบุคคลหรือของผู้นำที่จะเข้าดำเนินการธุรกิจชุมชน ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นในการผลักดันให้การดำเนินกิจการของกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้นำต้องมีเวลาที่จะศึกษาเรียนรู้ในเรื่องของธุรกิจ และการดำเนินงานธุรกิจในรูปขององค์กรชุมชน เป็นกิจกรรมที่กลุ่มคนหรือทุกคนต้องเข้ามามีส่วนร่วม ทุกกระบวนการในการขับเคลื่อนงานให้บรรลุเป้าหมายโดยการค้นหาตัวผู้นำที่ใฝ่เรียนรู้ มีความมุ่งมั่น อดทน มีภาวะของผู้นำค่อนข้างสูง คือ กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ ที่สามารถเอื้อต่อการทำธุรกิจ เพราะการบริหารงาน ผู้นำ (หัวหน้างาน) ต้องเรียนรู้งานทุกอย่างไม่ว่าจะการบริหารงานในองค์กรของตนเอง ได้แก่ ลูกน้อง ทีมงาน ที่เป็นตัวแทนเชื่อมโยงการทำงานของแต่ละฝ่ายเข้าไปด้วยกัน รวมถึงการมีทักษะ จัดความสามารถในการทำงานด้านอาชีพ หรือกิจกรรมที่กลุ่มสมาชิกของตนเองทำอยู่อย่างลึกซึ้ง ยิ่งจะทำให้กลุ่มเจริญก้าวหน้าไปได้

ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพของ “คน” จึงเป็นฐานสำคัญจึงได้พัฒนาเสริมทักษะขีดความสามารถให้กับสมาชิกกลุ่มด้านแนวคิดในการจัดการเชิงธุรกิจ การระดมทุน เทคนิคในการเลี้ยงไก่ และการจัดการด้านการตลาดในเชิงระบบ เรียนรู้เกี่ยวกับการผลิตอาหารสัตว์ การจัดทำระบบบัญชี การให้วัคซีน การนำความรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิมนำมาใช้ประโยชน์ เช่น การใช้สมุนไพร (ฟ้าทะลายโจร บอระเพ็ด) นำมาผสมอาหารหรือผสมน้ำให้ไก่กินเพื่อป้องกันการเกิดโรคหรือรักษาโรค เป็นต้น ด้วยกระบวนการศึกษาดูงานที่ได้รับการสนับสนุนทุนจากสกว. ผลจากการศึกษาดูงานทำให้กลุ่มได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มอื่นๆ เห็นรูปแบบการดำเนินการจากของจริง จากคำบอกเล่าจากบทเรียนประสบการณ์จริงของกลุ่มชุมชนบ้านหนองบัว ตำบลรอบเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงรายและจังหวัดเชียงใหม่ที่ศูนย์ศึกษาห้วยฮ่องไคร้ โดยนำสิ่งที่ได้เรียนรู้นี้ มาปรับ เช่น การเลี้ยงไก่ การให้อาหารไก่ การแยกไก่แต่ละรุ่น การผลิตที่จะผลิตตามความต้องการของตลาด

ทำให้กลุ่มได้ข้อคิดที่ได้จากการศึกษาดูงาน และการเสริมทักษะประสบการณ์จากวิทยากรบรรยายทำให้กลุ่มมองเห็นความสำคัญของการดำเนินการที่มีความเป็นระบบ มีความโปร่งใส มีกระบวนการทำงานที่ชัดเจน (ดังภาพวงจรการผลิตในบทที่ 6) โดยนำประสบการณ์ในด้านต่างๆ มาพัฒนาปรับปรุงในด้าน

- ด้านการจัดการกลุ่ม ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ในการทำงานของแต่ละคนตามภาระงานที่จะดำเนินงานจริง ยึดความโปร่งใส ในระบบการจัดการด้านบัญชีการเงินของกลุ่ม รวมถึงการแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันภายในกลุ่มที่ต้องยึดความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้
- ด้านการผลิต การนำวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนนำมาผลิตเป็นอาหารสัตว์ การให้วัคซีนที่ถูกต้อง เพื่อป้องกันโรค ตลอดจนการนำภูมิปัญญามาใช้ประโยชน์ในด้านการดูแลรักษา
- ด้านการตลาด กลุ่มได้ใช้วิธีการในการขยายผลตลาดโดยอาศัยเครือข่าย ที่มีอยู่ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ มีการติดตามประเมินผลทางตลาดทุกๆ 1 เดือน และนำผลมาสรุปบทเรียนร่วมกันในการประชุมกลุ่มทุกเดือน เพื่อปรับปรุงกระบวนการ วิธีการในการจัดการด้านการตลาด เช่น การจำหน่าย การขนส่ง และการประชาสัมพันธ์

5.1.2 การพัฒนาศักยภาพของพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่เป็นพื้นที่ชนบทมีความเรียบง่ายในการใช้ชีวิตและดำรงชีพโดยการทำการเกษตร เลี้ยงสัตว์ ปลูกสมุนไพรไว้เพื่อบริโภคที่เป็นวัฏจักรของการดำเนินชีวิตอยู่แล้ว และถ้าเหลือใช้ก็สามารถนำมาผลิตหรือแปรรูปให้เกิดงานหรือเกิดธุรกิจได้ ทางกลุ่มสมาชิกผู้เลี้ยงไก่จึงอาศัยโอกาสหรือทรัพยากรที่มีอยู่โดยการระดมทรัพยากรเหล่านี้ให้มาเป็นทุนในการดำเนินงาน และแก้ปัญหาให้แก่สมาชิกในชุมชน โดยนำ ทรัพยากรเหลือใช้ที่นำมาพัฒนาแล้วสามารถนำไปจำหน่าย เพื่อสร้างให้เกิดรายได้เข้ามาในชุมชนของตนเองและเลือกที่จะ